

RESTAURĒTIE
KULTŪRAS
PIEMINEKĻI
LATVIJĀ
2019
RESTORED
CULTURAL
MONUMENTS
IN LATVIA

Izdevuma sagatavošanā izmantoti Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes
Pieminekļu dokumentācijas centra materiāli.
Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde pateicas visiem, kuri palīdzēja un
piedalījās izdevuma tapšanā.

Materials from the National Heritage Board of the Republic of Latvia
Monuments Documentation Centre are used in this edition.
The National Heritage Board of the Republic of Latvia expresses gratitude to
all those who have contributed in the creation of this edition.

Dizains / Graphic design : Sandra Betkere

Vāka foto / Cover photo: Juris Dambis

Tulkojums / Translation: SIA SERRES

Iespiests / Printing: IBC Print Baltic

Izdevuma koordinēšana / Technical coordination: Alma Kaurāte,

Baiba Mūrniece, Anna Anita Cīrule

Teksta korektūra / Proofreading: Laine Kristberga

Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

© Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, 2020

ISBN 978-9934-8869-4-2

KURZEMES REĢIONS / KURZEME REGION

ADATU FABRIKAS TORŅA ATJAUNOŠANA UN RESTAURĀCIJA RENOVATION AND RESTORATION OF THE NEEDLE FACTORY TOWER	10
DUBULTKRĀSNS DOUBLE-SIDED TILE STOVE	12
LIEPĀJAS BĀKAS ATJAUNOŠANA RENOVATION OF THE LIEPĀJA LIGHTHOUSE	14
FIRKSU-PEDVĀLES KUNGU MĀJAS (19. GS. SĀKUMS) PĀRBŪVE UN RESTAURĀCIJA RECONSTRUCTION AND RESTORATION OF THE FIRKSPEDVĀLE MASTER'S HOUSE (EARLY 19 TH CENTURY)	16
VITRĀŽA "ZIEMEĻCIEMA ĢERBONIS" (1664) LIPAIĶU LUTERĀŅU BAZNĪCĀ STAINED GLASS <i>THE COAT OF ARMS OF ZIEMEĻCIEMS</i> (1664) AT THE LIPAIĶI LUTHERAN CHURCH	18
VITRĀŽA "KRISTUS ĢETZEMENES DĀRZĀ" (LŪGŠANA PAR KAUSU), 20. GS. SĀKUMS STAINED-GLASS PANEL <i>JESUS IN THE GARDEN OF GETHSEMANE</i> (PRAYER FOR THE CUP TO PASS) (EARLY 20 TH CENTURY)	20

LATGALES REĢIONS / LATGALE REGION

GLEZNAS "AGLONAS BRĪNUMDARĪTAJA DIEVMĀTE" (17.-18. GS. (?)) AR RIZU (1875) RESTAURĀCIJA RESTORATION OF <i>THE MIRACULOUS ICON OF OUR LADY OF AGLONA</i> (17 TH -18 TH (?) CENTURY) WITH A RIZA	24
IKONA "ČETRI EVAŅĢĒLISTI" ICON <i>FOUR EVANGELISTS</i>	26
GLEZNAS "SV. HELĒNA" (18. GS. BEIGAS) RESTAURĀCIJA RESTORATION OF PAINTING <i>SAINTE HELENA</i> (LATE 18 TH CENTURY)	28
KAPA PIEMINEKLIS SIVICKU ĢIMENEI (19. GS. VIDUS) THE SIWICKI FAMILY GRAVESTONE (MID-19 TH CENTURY)	30
LUDZAS KATOĻU BAZNĪCAS ĒRĢELES (1864) THE ORGAN OF THE LUDZA ROMAN CATHOLIC CHURCH (1864)	32

RĪGAS REĢIONS / RIGA REGION

BOKSLAFA ĢIMENES MEMORIĀLS (1930) THE BOCKSLAFF FAMILY MEMORIAL (1930)	36
AKMENS EPITĀFIJAS (1593) RESTAURĀCIJA RESTORATION OF THE STONE EPITAPH (1593)	38
ĶEMERU EVAŅĢĒLISKI LUTERISKĀS BAZNĪCAS IEKŠTELPU RESTAURĀCIJA INTERIOR RESTORATION OF THE ĶEMERI EVANGELICAL LUTHERAN CHURCH	40
MELLUŽU BRĪVDABAS ESTRĀDES RESTAURĀCIJA RESTORATION OF THE MELLUŽI OPEN-AIR STAGE	42
SAVRUPMĀJAS RESTAURĀCIJA UN PĀRBŪVE RESTORATION AND RECONSTRUCTION OF A MANSION	44
SKULPTŪRA "SALOME" (17. GS. PIRMĀ PUSE) SCULPTURE <i>SALOME</i> (THE FIRST HALF OF THE 17 TH CENTURY)	46

VIDZEMES REĢIONS/VIDZEME REGION

SIENU UN GRIESTU GLEZNOJUMI VARAKĻĀNU PILS Telpā Nr. 124 (18. GS. PĒDĒJĀIS CETURKSNIS) CEILING AND WALL MURALS IN ROOM NO 124 OF THE VARAKĻĀNI PALACE (LATE 18 TH CENTURY)	50
"KALNA KAIBĒNU" MĀJAS UN KLĒTIŅAS JUMTA SEGUMA MAINĀ RE-ROOFING OF THE MAIN HOUSE AND BARN AT HOMESTEAD <i>KALNA KAIBĒNI</i>	52
STĀMERIENAS PILS JUMTA UN FASĀDES (PERGOLAS) ATJAUNOŠANA UN RESTAURĀCIJA RENOVATION AND RESTORATION OF THE ROOF AND FAÇADE (PERGOLA) OF THE STĀMERIENA PALACE	54
DURVJU KOMPLEKTS A SET OF DOORS	56
KRĀSNS (18. GS. BEIGAS) STOVE (LATE 18 TH CENTURY)	58
ZVANI BELLS	60
ŽOGA FRAGMENTI (1887) A FRAGMENT OF FENCE (1887)	62

ZEMGALES REĢIONS / ZEMGALE REGION

DZĪVOJAMĀS ĒKAS RESTAURĀCIJA UN PĀRBŪVE RESTORATION AND RECONSTRUCTION OF A DWELLING HOUSE	66
JELGAVAS VALSTS ĢIMNĀZIJAS ĒKAS ATJAUNOŠANA UN RESTAURĀCIJA RENOVATION AND RESTORATION OF THE BUILDING OF THE JELGAVA STATE GYMNASIUM	68
A. E. KORFA KAPA PIEMINEKĻA (AP 1856) RESTAURĀCIJA RESTORATION OF THE HEADSTONE OF ALEXANDER EWALD VON KORFF (CIRCA 1856)	70
KRISTOFAM LUDVIGAM TEČAM VELTĪTĀ PIEMINEKĻA (19. GS. BEIGAS) RESTAURĀCIJA RESTORATION OF A MONUMENT DEDICATED TO CHRISTOPH LUDWIG TETSCH (LATE 19 TH CENTURY)	72

Cilvēka dzīvē nav iespējams izvairīties no saskarsmes ar kultūras mantojumu. Mūs dažkārt satrauc, ko mantojuma ideja prasa no sabiedrības, bet reti mēs novērtējam, ko mantojuma ideja sabiedrībai dod. Kultūras mantojuma saglabāšanā gan vietai, gan vēsturiskajam kontekstam, tāpat katram objektam un katrai detaļai ir sava nozīme – to uztaustīt, izjust un nepazaudēt ir talants. Restaurācija ir māksla kultūrvēsturisku objektu izprast, piešķirt tam jaunu jēgu, rūpīgā, ar misijas apziņu piepildītā darbā to izglābt no iznīcības un atdot apbrīnošanai mūsu un nākamajām paaudzēm. Uzturēts, sakopts un restaurēts kultūras mantojums kalpo cilvēka dzīves kvalitātes nodrošināšanai. Šajā izdevumā jau sesto gadu sabiedrībai tiek izcelta veiksmīga kultūras pieminekļu pilnīga vai fragmentāra restaurācija – tāda, par kuru Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes ekspertu komisijā valdīja vienprātība.

JURIS DAMBIS

Dr. arch.

Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes vadītājs

It is impossible to avoid cultural heritage in human life. Sometimes we are too concerned of how much resources the heritage demands from society, but we rarely acknowledge enough what the heritage idea gives to society.

In the field of heritage preservation each place, its historic context, as well as every single object and detail has its own meaning – it is a special talent to sense, feel and not to lose it.

Restoration is a form of art that enables understanding of historic sites and objects, gives them a new meaning and saves them from extinction. It can only happen due to very dedicated and enthusiastic work aimed at passing the heritage over to current and future generations for admiration. Well-maintained, preserved and restored heritage ensures the quality of human life.

The heritage professionals of the National Heritage Board of Latvia have unanimously agreed about the most successful examples of complete or partial restoration of cultural monuments that are included in the sixth edition of this publication.

JURIS DAMBIS

Dr. arch.

Head of the National Heritage Board of Latvia

KURZEMES REĢIONS/
KURZEME RÉGION

ADATU FABRIKAS TORŅA ATJAUNOŠANA UN RESTAURĀCIJA

Kuldīga, Liepājas iela 37

Īpašnieks: SIA "Kuldīgas komunālie pakalpojumi"

Izpēte: Kristīne Veinberga; Juris Zviedrāns; projekts: SIA "OZOLA & BULA, arhitektu birojs"; darbi: SIA "Wars+"

Finansējuma avots: Eiropas Reģionālās attīstības fonds, valsts dotācija, pašfinansējums
Restaurācijas laiks: 2019

1854. gadā Kuldīgā darbību sāka Hiršmaņa adatu fabrika, kura savā nozarē bija vecākā ražotne Latvijā. Tā produkciju izplatījusi gan Krievijas impērijas teritorijā, gan Rietumeiropas valstīs. 1910. gadā ēkas nonāca pilsētas īpašumā un ēka Liepājas ielā 37 pārbūvēta pasta kantora vajadzībām, izbūvējot otro stāvu un astoņu stūru četru stāvu torni, kas kalpoja telegrāfa vajadzībām. Pēc pārbūves no 20. gs. 20. gadiem līdz 2003. gadam minētajās ēkās atradās slimnīca. Pēc Kuldīgas pašvaldības iniciatīvas vēsturiskās ēkas ir izglābtas no iznīcības. Ieklausoties kultūras mantojuma speciālistu padomos, vietai atrasta jauna identitāte. Veikti kvalitatīvi torņa atjaunošanas darbi: aizdarītas mūra plaisas, remontēts fasāžu apmetums un atjaunots krāsojums. Pirmā stāvā pret Liepājas ielas pusi saglabājusies vēsturiskā loga aplode. Veikta tās restaurācija un izgatavotas jaunas vērtnes ar atbilstošu profilējumu. Pārējie logi nomainīti, ievērojot vēsturisko logu izgatavošanas tradīcijas un rūšu dalījumu. Torņa jumtam atrisināta lietus ūdens novadīšana un izbūvēta izeja uz iekārtotu skatu platformu. Iekšējās sienas attīrītas un no jauna krāsotas, saglabātas un atjaunotas grīdas. Restaurētas oriģinālās koka kāpnes. Tornī iekārtota interesanta ekspozīcija.

RENOVATION AND RESTORATION OF THE NEEDLE FACTORY TOWER

Kuldīga, Liepājas iela 37

Owner: SIA Kuldīgas komunālie pakalpojumi

Research: Kristīne Veinberga, Juris Zviedrāns

Restoration design: SIA OZOLA & BULA, arhitektu birojs

Contractor: SIA Wars+

Sources of funding: European Regional Development Fund; government grant; own funds

Restoration period: 2019

In 1854, a needle factory, owned by Hirschmann, was opened in Kuldīga. It was the oldest plant of this type in Latvia. Its products were sold both in the Russian Empire and Western Europe. In 1910, the premises of the factory went into the ownership of the town and the building at Liepājas iela 37 was adapted for the needs of a post office by adding the first floor and an octagonal four-level tower used to send telegraph transmissions. Following this reconstruction, from the 1920s until 2003, the premises housed a public hospital.

At the initiative of the Kuldīga Town Council, the historical buildings were saved from destruction. Based on the advice of heritage experts, the site was given a new identity. The following tower renovation works have been completed: sealing of wall cracks, fixing of the plastering of façades and application of a new paint. On the ground floor facing Liepājas Street, a historical jamb had survived. It is now restored and features a new casing with a corresponding profile. All the remaining windows were replaced with new ones crafted according to the historical window-making tradition and window-pane pattern. On the roof of the tower, a new water drainage system was installed and an exit has been made to a designated viewing platform. The interior walls were cleaned and given a new paint coat, while floors were preserved and restored. The original timber stairway was restored. The tower now houses an interesting exhibition.

J. Dambis

Attēli / photos: A. Kaurāte, Kuldīgas adatu torņa arhīvs

DUBULTKRĀSNS

Saldus novads, Jaunauces pagasts, Jaunauces muiža

Īpašnieks: Saldus novada pašvaldība

**Restaurācijas darbu veicēji: SIA "Dzirnkalns",
podniekmeistars Ojārs Grāvis, restauratore Dace Lūce**

Finansējums: Valsts kultūrkapitāla fonds

Restaurācijas laiks: 2018–2019

Jaunauces pili, kas celta 19. gadsimta pirmajā pusē, saglabājušās vairākas vēsturiskās podiņu krāsnsis. Sakārtojot muižas apkures sistēmu, piecas no tām jau restaurētas.

Dubultkrāsns, kura atrodas bijušajā barona kabinetā, greznākā puse ir no balti glazētiem podiņiem. Tās centrālajā daļā ir pusloka kolonnām balstīta arka. Augšējā daļā virs ornamentētām frīžu joslām ir postaments, kurš rotāts ar sengrieķu dzejas mūzas un himnu mūzu figūrām.

Intensīvās lietošanas un pārkurināšanas dēļ bija atvērušās šuves starp podiņiem, krāsns dūmoja un bija arī citi bojājumi – caurejošas plaisas, skrāpējumi, zuduši fragmenti, kā arī detaļas – dekoratīvās vāzes. Blakustelpā krāsns sākotnējais apjoms bija aizvietots ar zemas kvalitātes podiņu mūrējumu.

Darbu mērķis bija uzlabot ugunsdrošību un atjaunot krāsni sākotnējo grezno apdari, saglabājot tās vēsturisko uzbūvi un funkcionalitāti. Restaurācijas gaitā laboti podiņi, tos notīrot, armējot, protezējot un glazējot; atjaunotas zaudētās trīs vāzes un citi dekoratīvie elementi. Blakustelpas podiņi nomainīti pret stilistiski atbilstošu neglazētu podiņu mūrējumu.

Pakāpeniski ne tikai krāsns atgūst savu sākotnējo veidolu, bet arī pārējie Jaunauces muižas interjeri. Jaunauces muižas atdzimšanā liela nozīme ir tās rūpīgās pārvaldnieces Ingūnas Balceres ieguldījumam – piesaistot finansējumu, rīkojot pasākumus un modinot muižu jaunai dzīvei pēc skolas slēgšanas, atklājot tās vērtības.

DOUBLE-SIDED TILE STOVE

Saldus novads, Jaunauces pagasts, Jaunauces muiža

Owner: Saldus Municipality

**Restorers: SIA Dzirnkalns, master craftsman Ojārs Grāvis,
restorer Dace Lūce**

Source of funding: State Culture Capital Foundation

Restoration period: 2018-2019

The Jaunauce castle, built in the first half of the 19th century, has preserved several historical tile stoves. As part of fixing the building's heating system, five of these stoves have already been restored.

The more pompous side of the double-sided stove situated in the baron's former office is covered with white glazed tiles. Its central part features an arch supported by two semi-circular columns. In the upper part above the friezes, there is a pedestal embellished with figurines of ancient Greek muses of poetry and hymns.

As a result of intensive use and overheating, the seams between the tiles had opened up, the stove was smoking, and there was other damage too: penetrating cracks, scratches, lost pieces and components, specifically, the decorated vases. In the adjoining room, the original volume of the stove was once replaced with poor quality tile masonry.

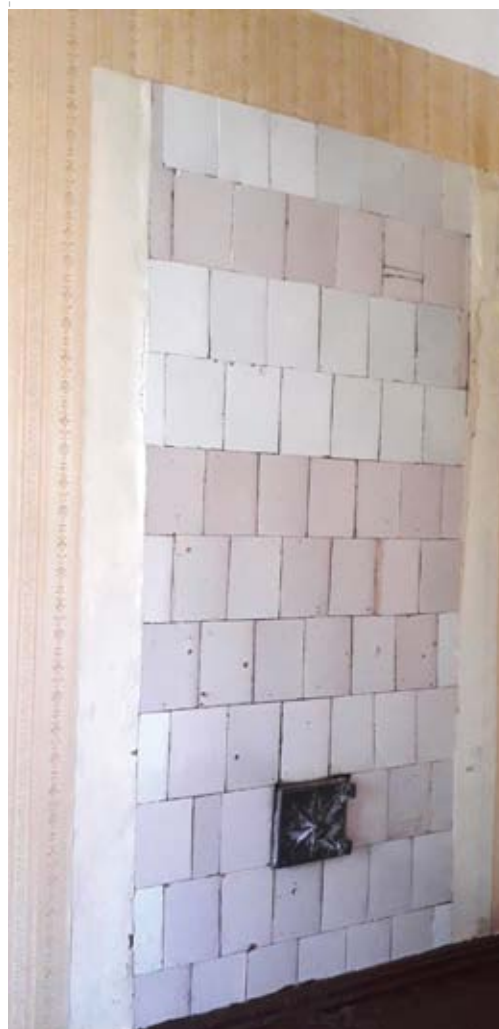
The objective of the restoration work was to improve fire safety and restore the stove's original rich finish, while preserving its historical structure and functionality. In the course of the restoration, tiles were repaired, ensuring their cleaning, reinforcing, fixing and glazing; the three lost vases and other decorative components were reinstalled. The tiles in the adjoining room were replaced with a stylistically appropriate non-glazed tile masonry.

Gradually, not only the stoves are restored in their original appearance, but also all other interior elements of the Jaunauce Manor. A significant role in the rebirth of the Jaunauce Manor is played by Ingūna Balcere. She is a hard-working manager of the Manor, investing a lot of effort to attract funding and host events. After the school closure, a new era for the Manor has been launched, thus revealing its hidden values.

I. Jekševica

Attēli / photos: I. Balcere

LIEPĀJAS BĀKAS ATJAUNOŠANA

Liepāja, Roņu iela 6a

Īpašnieks: VAS "Latvijas Jūras administrācija"

Apsaimniekotājs: Liepājas Speciālās ekonomiskās zonas pārvalde

Būvprojekts: SIA "GT L"

Restaurācijas darbi: SIA "FALKORS Building Industry" un SIA "IDP Industrija"

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2019

31,4 m augstā Liepājas bāka ir viena no senākajām Latvijas teritorijā. Tā ir funkcionējoša kuģu ceļa bāka, kas celta 1866.–1868. gadā. Tehnisko projektu pēc 19. gs. otrajai pusei raksturīga tipveida projekta izgatavoja un gaismas ierīces uzstādīja uzņēmums *Chance Brothers* (Lielbritānija). Liepājas bāka ir Latvijā vienīgais šāda tipa industriālais piemineklis, kura korpuss samontēts no atlietiem čuguna segmentiem.

Bākas virsmu sedza vairākkārtēji pārkrāsājumi, tādēļ virsmas bija aprūsējušas un krāsu slāņi atdalījušies, bet visas laternas telpas apšuvuma tērauda loksnes bija sabojājušas korozija.

Atjaunošanas gaitā torņa korpuss tika attīrīts ar smilšstrūklū aparātu un krāsots; pēc attīrīšanas šuves piepildītas ar poliuretāna hermētiķi. Veikta iluminatoru demontāža, remonts un apstrāde ar pretkorozijas sastāvu, kā arī balkona klāja nolūzušo čuguna fragmentu piemetināšana. Iekštelpās veikta visu metāla konstrukciju – ažuro čuguna lējuma vītņu kāpņu, to atbalsta konsoļu un starpstāvu platformu – tīrīšana un pretkorozijas aizsardzība, kā arī koka detaļu atjaunošana. Telpā zem laternas un vējtverī nomainīti bojātie apšuvuma dēļi. Laternas telpā nomainītas apšuvuma tērauda loksnes un vētras stikli; demontēta virs oriģinālā čuguna klāja esošā dēļu grīda.

Vērtīgais industriālā mantojuma piemineklis līdz mūsdienām saglabājies gandrīz bez izmaiņām. Pēc atjaunošanas tas atguvis savu oriģinālo krāsojumu.

RENOVATION OF THE LIEPĀJA LIGHTHOUSE

Liepāja, Roņu iela 6a

Owner: VAS Latvijas Jūras administrācija

Managed by Liepāja Special Economic Zone Authority (Maritime Administration of Latvia)

Construction plan: SIA GTL

Restoration works: SIA FALKORS Building Industry and SIA IDP Industrija

Source of funding: own funds

Restoration period: 2019

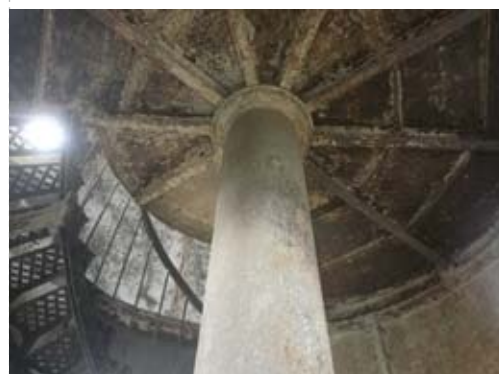
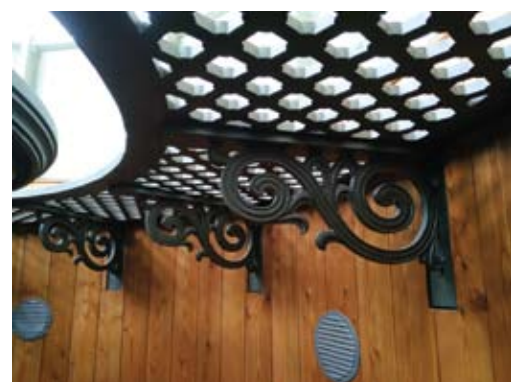
Standing 31.4 metres tall, the Liepāja lighthouse is among the oldest lighthouses in Latvia. It was built between 1866 and 1868, and it is still functioning as a navigational aid. The detailed design based on standard 19th century specifications was drawn up by company *Chance Brothers* (Great Britain), which was also commissioned to install the lamp and lenses. The Liepāja lighthouse is the only industrial monument of this type in Latvia with the tower assembled from cast iron sections.

The tower surface was covered in multiple layers of paint, which had resulted in corrosion and layers of paint peeling off. The entire steel plating of the lantern room had also suffered from corrosion.

During the renovation, the tower was sandblasted and painted; after the cleaning, seams were filled in with polyurethane sealant. The works included disassembly of illumination parts, their repair and treatment with anti-corrosive substance, as well as welding of the detached cast iron pieces. Inside, all metal structures such as forged cast iron spiral staircase, its support brackets and mezzanine platforms were cleaned and treated with a protective anti-corrosion coating. All wooden elements were renovated. In the room beneath the lantern and in the wind porch, all damaged panelling boards were replaced. In the lantern room, steel cladding panels and storm glass were replaced; the wood flooring installed on top of the original cast iron floor was removed.

This valuable monument of industrial heritage has survived until the present day with only slight changes. After the renovation, the lighthouse has now reacquired its original paintwork.

A. Ancāne

Attēli / photos: KRN, A. Ancāne

FIRKSU-PEDVĀLES KUNGU MĀJAS (19. GS. SĀKUMS) PĀRBŪVE UN RESTAURĀCIJA

Talsu novads, Abavas pagasts, Pedvāle

Īpašnieks: Biedrība "Pedvāle"

Projektētājs: Marina Mihailova, SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa"

Restaurācijas darbu veicējs: SIA "Pretpils"

Finansējuma avots: Eiropas Reģionālās attīstības fonds, Eiropas

Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai, Talsu novada dome

Restaurācijas laiks: 2018-2019

Firkspedvāle ir viena no trim Pedvālēm Abavas senlejas dabas parkā. Tās apbūvi veido kungu māja, divas saimniecības ēkas un parks, kas ieslīgst dziļā nogāzē pret Abavas upi. 2019. gadā pabeigta muižas dzīvojamās mājas restaurācija un atjaunošana, respektējot 19. gadsimta sākuma Kurzemei raksturīgā objekta vizuālo tēlu – apjomu, jumta seguma un sienu apdares veidu un materiālus.

Ēka ieguvusi pievilcīgu ārējo izskatu un ērtas, patīkamas telpas mākslinieku radošai dzīvei un darbam gleznainā Latvijas ainavā. Ēkas cokola un pirmajā stāvā izveidotās telpas mākslinieku darbnīcām, konferencēm un saietiem ieguvušas vienkāršu, pat askētisku apdari. Augšstāvā telpas mākslinieku privātai dzīvei veidotas atšķirīgas, interjeros atraktīvi iekļaujot ēkas konstrukciju elementus.

Diemžēl nepietiekamā finansējuma dēļ nav bijis iespējams ārējo veidolu rekonstruēt pilnībā. Taču tādi objekti kā lielā etnogrāfiskā lāde bēniņos vai akmens baseins pagrabstāvā rosina uz domām par ļaudīm, viņu paradumiem un dzīvi, kas saistīti ar šo vietu. Pateicoties mākslinieka Ojāra Arvīda Feldberga iedvesmas spēkam, pārliecībai un neatlaidībai, senā vieta ir ieguvusi pilnīgu jaunu elpu un vērienu, kāds pa spēkam tikai retai vietai Latvijā.

RECONSTRUCTION AND RESTORATION OF THE FIRKSPEDVĀLE MASTER'S HOUSE (EARLY 19TH CENTURY)

Talsu novads, Abavas pagasts, Pedvāle

Owner: NGO "Pedvāle"

Designer: Marina Mihailova, SIA Arhitektoniskās izpētes grupa

Contractor: SIA Pretpils

Sources of funding: European Regional Development Fund,

European Agricultural Fund for Rural Development,

Talsi Municipality Council

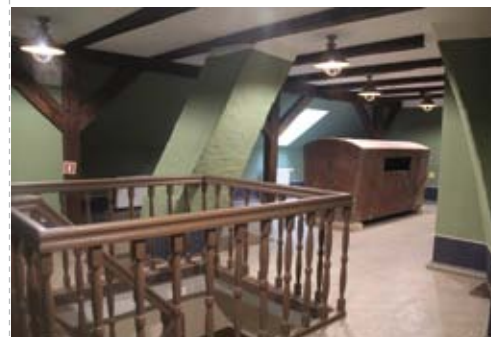
Restoration period: 2018-2019

In the Abava Valley Nature Park, Firkspedvāle is one of three localities whose name contains the name Pedvāle. It consists of the master's house, two outbuildings and a park that runs down a deep slope towards the River Abava. The restoration and renovation of the dwelling house of the manor was completed in 2019 respecting the visual appearance of a typical early 19th century country estate in Courland in terms of the construction volume and the type and material of roofing and wall finish.

The building has now acquired an attractive appearance and cosy, pleasant premises providing artists an environment where they can reside and create in this particularly scenic part of Latvia. The premises on the plinth and ground floor that will house artist workshops and will host conferences and gatherings have acquired a simple, even ascetic finish. The artists' private rooms on the upper floor were each designed individually by incorporating the building construction features into their interior design.

Unfortunately, due to insufficient funds it was impossible to reconstruct the appearance completely. However, items such as the massive ethnographic chest in the attic, or the stone pool in the basement make visitors reflect on the people who used to live in this area, as well as their lives and customs. Thanks to the continuous inspiration, confidence and persistence of sculptor Ojārs Arvīds Feldbergs, the old estate has acquired a completely new life and ambition only a few communities in Latvia can accomplish.

D. Čoldere

Attēli / photos: NKMP

VITRĀŽA “ZIEMEĻCIEMA ĢERBONIS” (1664) LIPAIĶU LUTERĀŅU BAZNĪCĀ

Talsu novads, Turlavas pagasts, Turlava, Lipaiķu baznīca

Īpašnieks: Lipaiķu evaņģēliski luteriskā draudze

Restauratori: Inta Tiltiņa, Sandra Utāne, Nils Jumītis

Finansējuma avots: Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2019

Vitrāža Lipaiķu baznīcas altāra daļas logā ir unikāls mākslas objekts Latvijā un Livonijas un Kurzemes vēstures īpašās – kuršu ķoniņu – lappuses piemineklis. Tā ir liecība par amatniecības prasmju attīstības līmeni Kurzemes hercogistē un Eiropas un Kurzemes amatnieku mobilitāti, un pasūtītāju, turīgo ķoniņu dzimtu, ambīcijām. Vitrāžas ar ķoniņu ciemu dzimtu ģerboņiem baznīcai dāvāja turīgie dzimtu pārstāvji.

Vitrāža daudzus gadus glabājusies muzejā, diezgan brutāli izņemta no loga, taču aizsardzības nolūkos ievietota misiņa rāmī starp organiskā stikla plāksnēm. Tās noņemot, konstatēts 21 stikla plīsums ar 3x4 mm lielu zudumu centrālajā daļā un bojāts oriģinālais svina dzislojums. Stikla virsmu klāja biezs netīrumu slānis. Saudzējot ļoti plāno oriģinālo materiālu, senākās, jau nomelnējušās plīsumu vietas netika absolūti attīrītas, tāpēc centrā saskatāmas tievās labojošo līniju. Sevišķu uzmanību prasīja ļoti plānā, nevienmērīga biezuma stikla plīsumu salīmēšana, kas ietvēra fragmentu savietošanu, līmeņošanu, fiksāciju un līmēšanu, kopumā katram plīsumam veltot 48 stundas. Noslēgumā vitrāža no jauna konvertēta starp 2 mm stikla plāksnēm misiņa rāmī, kam pielodēts papildu stiprinājums, lai vitrāžu iespējami droši novietotu tās sākotnējā vietā.

STAINED GLASS THE COAT OF ARMS OF ZIEMEĻCIEMS(1664) AT THE LIPAIĶI LUTHERAN CHURCH

Talsu novads, Turlavas pagasts, Turlava, Lipaiķu baznīca

Owner: Lipaiķi Evangelical Lutheran Congregation

Restorers: Inta Tiltiņa, Sandra Utāne, Nils Jumītis

Sources of funding: National Heritage Board, Cultural Monument Conservation and Restoration Programme

Restoration period: 2019

The heraldic glass in the window near the altar area of the Lipaiķi church is a unique work of art in Latvia and a monument of the history of Livonia and Courland and specifically its unique element, the Curonian Kings. It is a testament to the level of craftsmanship in the Duchy of Courland, to the mobility of European and Curonian craftsmen and to the ambition of its commissioners, the wealthy Curonian King families. The heraldic stained-glasses depicting the coats of arms of the families living in the villages of the Curonian kings were given to the church as a present by these families.

For many years the particular heraldic glass was stored in a museum. It had been removed from the window in a rather brutal way, but for the purposes of preservation, it was put in a brass frame and placed between organic glass sheets. After removing the sheets, restorers detected 21 fractures with a missing piece in the size of 3x4 mm in the central part, as well as damage to the original lead wiring. A thick layer of dirt covered the glass surface. To spare the very thin original material, the oldest and already darkened fracture spots were not totally cleaned, therefore one could notice delicate correction lines in the centre. Special attention was given to glueing the fractures of the very thin glass, which was of irregular thickness. The task included combining of pieces, levelling, fixing and glueing, devoting 48 hours to each fracture in total. Finally, the stained glass was secured between 2 mm thick glass sheets in a brass frame and an additional fixture was soldered to secure the glass safely in its original place.

D. Čoldere

Attēli / photos: L. Akermane

VITRĀŽA “KRISTUS ĢETZEMENES DĀRZĀ” (LŪGŠANA PAR KAUSU), 20. GS. SĀKUMS

Liepāja, Jaunā iela 1

Īpašnieks: Liepājas Svētās Trīsvienības pareizticīgās
baznīcas draudze

Restauratores: Inta Tiltiņa, Sandra Utāne

Finansējuma avots: Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes

Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2019

Vitrāža attēlo baznīcās populāro sižetu plaši izplatītā, no gleznotāja Fjodora Bruni (1799-1875) darba inspirētā kompozīcijā, kur Kristus vakarā pirms apcietināšanas lūdz Tēvu atlaist viņam rūgto biķeri, ja vien tas iespējams.

Vitrāža darināta Ernsta Todes darbnīcā klasiskā vitrāžas tehnikā. Ņemot vērā vitrāžas novietojumu un veidu, konstatēts, ka tā nav bijusi paredzēta konkrētam logam, tomēr, kā liecina autora paraksts un Kristus monogramma kirilicā, izgatavota pēc pareizticīgās baznīcas pasūtījuma.

Divdaļīgā vitrāža bija iestiprināta koka rāmī un ievietota loga ailā ar “kreiso” pusi pret iekštelpu, lai Kristus figūra būtu pavērsta ar skatu pret altāri. Tika konstatēts, ka vitrāžas kompozīcija bija pārlīmēta ar caurspīdīgu līmlenti, stikla fragmentu zudumus maskējot ar auduma uzlīmēm un biezu eļļas krāsas slāni. Restaurācija lielā mērā bija šīs iepriekšējās, neprasīgās vitrāžas labošanas seku likvidācija. Lai aizpildītu zudušos fragmentus, atrasts tonāli un strukturāli atbilstošs stikls, kas piegleznots atbilstoši kompozīcijai. Jaunie fragmenti vitrāžā iestiprināti ar svina dzīslām. Pēc to patinēšanas, pārķīvēšanas un atkārtotas tīrīšanas, vitrāža iemontēta jaunā koka rāmī ievietošanai agrākajā vietā baznīcā.

STAINED-GLASS PANEL *JESUS IN THE GARDEN OF GETHSEMANE (PRAYER FOR THE CUP TO PASS)* (EARLY 20TH CENTURY)

Liepāja, Jaunā iela 1

Owner: Liepāja Holy Trinity Orthodox Church Congregation

Restorers: Inta Tiltiņa, Sandra Utāne

Sources of funding: National Heritage Board, Cultural Monument Conservation and Restoration Programme

Restoration period: 2019

The stained-glass panel depicts an episode, which is widespread in churches and inspired from the piece by painter Fyodor Bruni (1799-1875) where on the night of His arrest Jesus prays to God to remove the bitter cup, if only possible. The stained-glass panel was made in Ernst Tode's workshop in a classic technique. Based on its position and type, it was concluded that the panel was not intended for a particular window, however, since the author's signature and Christ's monogram was made in Cyrillic, the stained-glass panel must have been commissioned by the orthodox church.

The two-piece stained-glass panel was secured in a wooden frame and placed in a window opening with the left side facing indoors for the Christ's body to be facing the altar. It was discovered that the composition has been covered with transparent adhesive tape, while the lost pieces of glass were masked using fabric decals and a thick layer of oil paint. To a great extent, the restoration was an elimination of the consequences of the previous unskilful correction of the stained-glass panel. To fill in the lost pieces, glass of corresponding shade and structure was found that was additionally painted coordinating it with the composition. The new pieces were secured by lead wiring. After applying patina, puttying and repeated cleaning, the stained-glass panel was secured in a new wooden frame for re-installation in its earlier place in the church.

D. Čoldere

Attēli / photos: L. Akermane

LATGALES REĢIONS/
LATGALE RÉGION

GLEZNAS "AGLONAS BRĪNUMDARĪTAJA DIEVMĀTE" (17.-18. GS. (?)) AR RIZU (1875) RESTAURĀCIJA

Aglonas novads, Aglonas bazilika, Aglonas pagasts, Aglonas novads

Īpašnieks: Aglonas Romas katoļu draudze

Restaurācijas darbu veicēji: Dmitrijs Laščetko, Edvīns Šteingolds

Finansējuma avots: Rēzeknes-Aglonas diecēze

Restaurācijas laiks: 2019

Glezna "Aglonas Brīnumdarītāja Dievmāte" ir Traķu (Lietuva) Dievmātes gleznas kopija, atveidojot tās ap 1600. gadu pārveidoto kompozīciju. Sudraba riza dāvināta 1875. gadā. Glezna restaurēta 1993. gadā (Jānis Bokmanis, Staņislavs Astičs). Tās koka pamatnei pielīmēts audekls un divos slāņos uzklāta bieža grunts. Fona ornamenti iegriezti gruntī, gleznojums uz otrā slāņa. Riza izgatavota no sudraba plāksnes, izmantojot cizelēšanas tehniku, virsma zeltīta, piemontēti nimbi un kroņi, dekors ar stikla zilēm un mākslīgām pērlēm.

Uz gleznas virsmas putekļu slānis, vietām grunts un krāsu slāņa pacēlumi un zudumi. Rizai viegla viļņveida deformācija, vietām pamatnes, dekora fragmentu un zeltījuma zudumi. Sudrabs sūbējis, virsma netīra.

Pirmo reizi veikta gleznas rentgenoloģiskā un ķīmiskā izpēte. Virsma tīrīta, grunts nostiprināta, zudumu vietās ieklāta restaurācijas grunts un lapiņu zelts, veikta tonēšana un uzklāta laka. Riza un tās dekori demontēti, veikta mazgāšana un elektroķīmiskā apstrāde, virsmas tīrītas, atjaunotas trūkstošās pamatnes un dekora detaļas un zeltījums, nostiprināti stikliņi.

Darbu rezultātā apturēts mākslas darba bojāšanās process un atgūtas tā estētiskās kvalitātes.

RESTORATION OF THE MIRACULOUS ICON OF OUR LADY OF AGLONA (17TH-18TH (?) CENTURY) WITH A RIZA

Aglonas bazilika, Aglonas pagasts, Aglonas novads

Owner: Aglona Roman Catholic Congregation

Restorers: Dmitrijs Laščetko, Edvīns Šteingolds

Source of funding: Rēzekne-Aglona Diocese

Restoration period: 2019

The Miraculous Icon of Our Lady of Aglona is a copy of the painting of Our Lady of Trakai (Lithuania) depicting the composition, which was modified around 1600. The silver riza was donated as a present in 1875. The painting was restored in 1993 by Jānis Bokmanis and Staņislavs Astičs. A canvas was glued on the painting's wooden base and then covered with two layers of undercoat. The background ornament was cut into the undercoat, while the painting itself was on the second layer. The riza is made of a silver sheet using the chiselling technique, and it has a gold-plated surface, assembled nimbuses and crowns, as well as glass beads and artificial pearls as adornment.

The surface of the painting was covered with a layer of dust, while some areas of the undercoat and paint layers had lifted or had losses. The riza had a slight wave-like deformation, and some losses on the base, decoration elements and gold plating. Over time, the silver had tarnished and its surface had become dirty.

For the first time, the painting was subjected to roentgenological and chemical examination. The surface was cleaned, the undercoat secured, the restoration undercoat and gold leaves were applied in the lost patches. It was followed by toning and a new layer of varnish. The riza and its decoration were removed, washed and subjected to electrochemical treatment, the surfaces were cleaned, the missing base and decoration pieces were refabricated and the gold-plated surface restored. Also, the glass beads were secured.

As a result of the restoration, the deterioration process was stopped and the work of art has recovered its aesthetic qualities.

R. Kaminska

Attēli / photos: A. Kaurāte

IKONA “ČETRI EVANĢĒLISTI”

Daugavpils, Puškina iela 16a

Īpašnieks: Daugavpils Jaunbūves 1. vecticībnieku kopiena

Restauratores: Tatjana Freze, Vita Upeniece

Finansējums: Daugavpils domes programma “Sakrālā mantojuma saglabāšana”

Restaurācijas laiks: 2019

Ikonas laukums sadalīts četrās daļās, katrā no tām attēlota viena persona ar tai raksturīgiem atribūtiem.

Pirms darbu uzsākšanas veiktajā izpētē secināts, ka ikonai jau agrāk veikta restaurācija. Sākotnējo smalko un filigrāno daudzslāņu glezniecību vietām sedza lieli pārgleznojumu laukumi un labojumi. Ikonas pamatne cietusi no ievērojamas ķirvju aktivitātes, kas bijusi par iemeslu mazākiem labojumiem. Visu virsmu klāja nodzeltējis un satumsis lakas slānis. Turpinot izpēti un veicot zondāžas, secināts, ka zem pārgleznotajiem laukumiem oriģinālais gleznojums ir maz saglabājies, kā arī perimetru esošais ierāmējums nav sākotnējs. Centrā esošais gleznojums, iespējams, ir senāks un sastāv no divām ikonām, kas izņemtas no “Cara vārtu” kompozīcijas un savienotas vienā rāmī. Šo faktu apstiprināšanai, kā arī ikonai precīzai datēšanai nepieciešama papildu izpēte.

Veikti visi nepieciešamie restaurācijas procesi: virsmas attīrīšana, tās konservācija un krāsu slāņu nostiprināšana, tonēšana. Tā kā oriģinālais gleznojums saglabājies maz un lai izvairītos no ievērojamas iejaukšanās ikonai uzbūvē un grūti prognozējama rezultāta, nolemts saglabāt pārgleznojumus, tos nedaudz estētiski uzlabojot un atjaunojot vienotu pārliecinošu koptēlu.

ICON FOUR EVANGELISTS

Daugavpils, Puškina iela 16a

Owner: The First Old-Believers' Community of Daugavpils Jaunbuve

Restoration works: Tatjana Freze, Vita Upeniece

Source of funding: Daugavpils City Council Programme

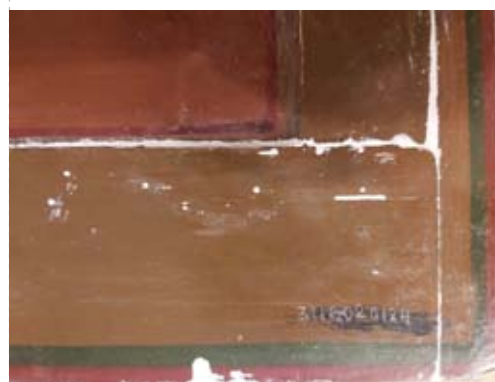
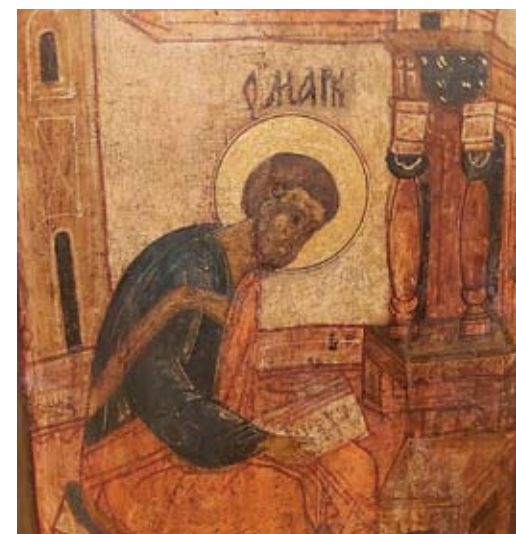
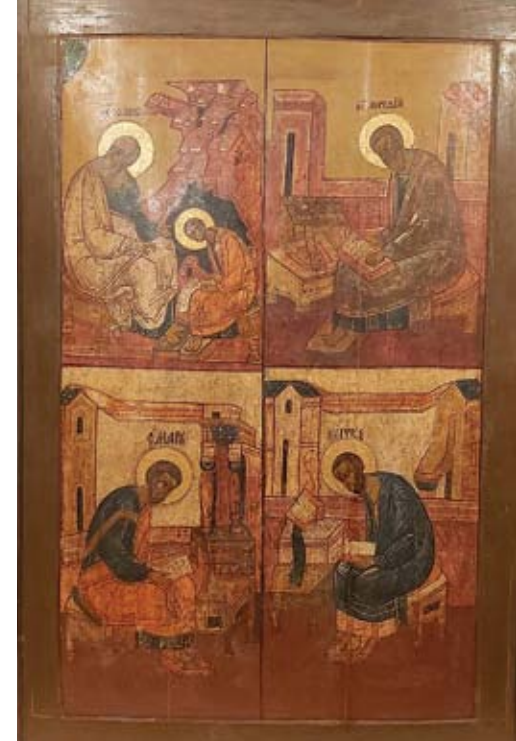
Conservation of Sacred Heritage

Restoration period: 2019

The façade of the icon is divided in four sections each depicting a different person with attributes it is associated with.

Before commencing the restoration work, a study revealed that the icon had been already restored earlier. The fine and delicate original painting was in places covered by large areas of overpainting and corrections. The base of the icon had considerably suffered from the activities of wood-eaters that was an underlying cause for smaller-scale corrections. The entire surface was covered by a yellowish and already darkened layer of varnish. Further stages of studying the icon and probing revealed that the original painting under the overpainted areas was nearly lost and the frame along the perimeter was not original. The central painting, probably, is older and consists of two icons taken from the composition *Tzar's Gate* and put together in a single frame. To confirm these facts and to allow for a precise dating of the icon, further research is necessary. All the necessary restoration tasks have been completed: surface cleaning, conservation and securing the paint layers, tinting. Given that the original painting has survived very little and to avoid any significant intervention in the structure of the icon and hardly predictable outcome, it has been decided to preserve the overpainting by applying only slight aesthetic improvements and restoring a convincing coherent image.

I. Jekševica

Attēli / photos: T. Freze

GLEZNAS "SV. HELĒNA" (18. GS. BEIGAS) RESTAURĀCIJA

Krāslavas novads, Indricas katoļu baznīca, Kalniešu pagasts

Īpašnieks: Indricas Romas katoļu draudze

Restaurators: Staņislavs Astičs

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2019

Indricas baznīcas glezna ir nezināma amatnieciskas prasmes gleznotāja darbs, ovāla formāta eļļas gleznojums uz audekla. 19. gs. pirmajā pusē tā bijusi novietota sānu altāra augšstāvā. Tajā attēlota Sv. Helēna, Romas imperatora Konstantīna māte, kura katoļu ikonogrāfijā saistīta ar Sv. Krusta atrašanas sižetu. Šis motīvs iekļauts arī gleznas kompozīcijā.

Pirms restaurācijas gleznas virsrāmī bija pārlūzis, tā virspuse vairākkārt pārkrāsota. Glezna uzlīmēta uz divās daļās sašūta audekla. Oriģinālais audekls biezs, mezglains. Tas deformēts, ar lieliem zudumiem augšējā un lejasdaļā. Grunts plāna, cieta, ar plaisājumiem un 39% zudumu. Gleznojums plāns, vietām noberzts un nomazgāts, daudz pārgleznojumu.

Restaurācijas gaitā audekls atdublēts, izlīdzinātas deformācijas, aizpildīti auduma zudumi. Glezna pārdublēta, grunts zudumi aizpildīti, restaurācijas grunts slīpēta, virsmai plāni uzklāta Damaras laka. Veikta krāsu slāņa zudumu tonēšana, gleznai uzklāta Damaras laka. Glezna ievietota virsrāmī, nodrošinot tās virsmas distanci no rāmja.

Paveikto darbu rezultātā stabilizēts gleznas tehniskais stāvoklis, novēršot degradējošo procesu attīstību. Tās kompozīcija un sākotnējais kolorīts labāk nolasāmi, un Latvijas sakrālās mākslas mantojuma kontekstā retā sižeta risinājums atguvis mākslinieciskās kvalitātes.

RESTORATION OF PAINTING SAINT HELENA (LATE 18TH CENTURY)

Krāslavas novads, Indricas katoļu baznīca, Kalniešu pagasts

Owner: Indrica Roman Catholic Congregation

Restorer: Staņislavs Astičs

Source of funding: National Heritage Board, Cultural Monument Conservation and Restoration Programme

Restoration period: 2019

The oval-shaped oil painting on canvas at the church in Indrica is a piece by an unknown artisan painter. In the first half of the 19th century, the painting decorated the upper floor of the side altar. It depicts the mother of Roman Emperor Constantine the Great, Saint Helena who in Catholic iconography is linked with the story of discovering the True Cross. It is this motif that is shown in the painting.

Before restoration, the oval frame of the painting was broken and its surface was covered with several layers of paint. The painting was glued on a two-piece sewed canvas. The original fabric was thick, knotty. It was deformed, and had large missing areas in the upper and bottom parts. The primer layer was gauzy and hard with apparent cracks. The losses amounted to 39%. The painting itself was thin, in places worn and washed away, with many layers of overpainting.

The restoration involved the replacement of lining, levelling out deformations and filling in the lost parts of the canvas. The painting was glued on a new canvas, the lost areas of primer were filled in, the new primer was sanded and the surface was covered with a thin layer of Dammar varnish. Restorers performed shading of the losses of paint layer, and applied a coat of Dammar varnish to the painting. The painting was put in a frame moulding ensuring distance between its surface and the frame.

As a result of all the work, the technical condition of the painting has been stabilised preventing further degradation. Its composition and the original feel are now perceivable, while the solution for the depicted story, which itself is rather rare in the Latvian sacral art heritage, has reclaimed its artistic qualities.

R. Kaminska

Attēli / photos: D. Bukeviča, I. Bula

KAPA PIEMINEKLIS SIVICKU ĢIMENEI (19. GS. VIDUS)

*Daugavpils novads, Salienu pagasts, Jaunborne,
Jaunbornes katoļu baznīcas kapos*

Īpašnieks: Jaunbornes Romas katoļu draudze
Restauratori: SIA "ĢB VEIDOJUMI", Andis Kušķis, Iveta Muižniece,
Edvīns Krūmiņš, Aivars Meijers
Finansējums: Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras
pieminekļu glābšanas, izpētes un restaurācijas programma
Restaurācijas laiks: 2018-2019

Piemineklis veltīts blakus esošās Jaunbornes katoļu baznīcas cēlēja Juliusa Sivicka ģimenei 19. gs. vidū. Piemineklis veidots kā neliela, mūrēta un apmesta četrstūrīga trīspakāpju kapela ar piramidālu jumtiņu. Tās centrā ievietota krustu nesoša, no koka darināta un polihroma krāsota Kristus figūra.

Piemineklim atrodies ārtelpā kapu teritorijā, neizbēgami radušies virsmas bojājumi (netīrumi, izdrupumi, apaugumi), apmetuma plaisas un pat izbirumi līdz sarkano ķieģeļu mūrējumam.

Darbi tika sadalīti sešās divos posmos – pirmajā veikta arhitektūras daļas, otrajā – figūras restaurācija. Piemineklim atjaunots un restaurēts tā apmetums, dekoratīvās detaļas – dzegas, kolonnas, kapiteļi, nomainīts skārda segums. 2019. gadā restaurēta koka figūra. Pēc demontāžas izpētē atklājās, ka figūras pamatne, himātija apakšpuse un kāju pirksti daļēji satrupējuši, kā arī plaukstām zuduši daži pirksti un figūras virsmu klāj vairāki tonāli atšķirīgi pārkrāsojumi un biezs netīrumu slānis.

Restaurācijas darbu ietvaros figūrai no jauna izgriezta zudušās detaļas un aizpildītas lielākās plaisas. Virsmas attīrītas no netīrumu un pārkrāsojumu slāņiem. Pēc detalizētas izpētes rezultātiem figūrai atjaunots sākotnējais gaišais krāsojums.

THE SIWICKI FAMILY GRAVESTONE (MID-19TH CENTURY)

Daugavpils novads, Salienu pagasts, Jaunborne, Jaunbornes katoļu baznīcas kapi

Owner: Jaunborne Roman Catholic Congregation
Restoration works: SIA ĢB VEIDOJUMI, Andis Kušķis, Iveta Muižniece, Edvīns Krūmiņš, Aivars Meijers
Source of funding: National Heritage Board, Cultural Monument
Rescue, Research and Restoration Programme
Restoration period: 2018-2019

The gravestone was erected in the mid-19th century to commemorate the family of Julius Siwicki, who was the patron behind the construction of the near-by Jaunborne Roman Catholic church. The gravestone is designed in the shape of a small, mortared and plastered three-level square chapel with a pyramid-shaped roof. A wooden polychrome figurine of Jesus carrying a cross is located in its centre.

Being situated outdoors in a cemetery, inevitably the monument has sustained surface damage (dirt, crumbles, organic cover), plaster cracks and even crumbles exposing the red brick.

The work was divided in two consecutive parts: the first concerned architecture, while the second was dedicated to restoring the figurine. The monument had its plastering and decorative elements such as cornices, columns, capitals renovated and restored; the lead covering was replaced. The wooden figurine was restored in 2019. The detailed study following the dismantling revealed that the base of the figurine, the underside of the himation and the toes had partly decayed, while some fingers had been lost and the figurine's surface was covered by several layers of paint of different shades and a thick layer of dirt.

Restoration work included carving anew the lost components and filling in the largest cracks. Surfaces were cleaned removing the layers of dirt and paint. Based on the results of detailed study, the original light paintwork of the figurine was restored.

I. Jekševica

Attēli / photos: M. Vanaga

LUDZAS KATOĻU BAZNĪCAS ĒRĢELES (1864)

Ludza, Baznīcas iela 54

Īpašnieks: Ludzas Jaunavas Marijas debesis uzņemšanas Romas katoļu draudze

Restaurācijas darbi: SIA "Ērģeļu darbnīca", darbu vadītājs Alvis Melbārdis

Finansējuma avots: Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes

Kultūras pieminekļu glābšanas, izpētes un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2017-2019

Ērģeles būvētas Lukasa darbnīcā Pēterburgā Sv. Staņislava katoļu baznīcai. No turienes tās 1903. gadā nonākušas Jēzus Sirds katoļu baznīcā Rēzeknē, 2001. gadā atkal izjauktas un uzglabātas kādā blakus ēkā. 2015. gadā ērģeles pārvestas uz Ludzu, kur tās restaurētas un uzstādītas. Pēc ugunsgrēka 1939. gadā uzsākta jaunas Ludzas katoļu baznīcas celtniecība, kas pabeigta tikai 1995. gadā.

Uzsākot darbu, restauratori inventarizēja saglabātās instrumenta daļas, jo, ērģeles demontējot, dokumentēšana nebija veikta. Pieticīga informācija bija saglabājusies par ērģeļu uzstādīšanu Rēzeknē, ko veica Eduards Šulce – meistars no Daugavpils. Restauratora pieredze ļāva atšķirt sākotnējās ērģeļu daļas no vēlākajām, novērtēt to vēsturisko nozīmi, kā arī restaurācijas un turpmākās izmantošanas iespējas.

Lai nodrošinātu instrumenta pilnvērtīgu funkcionēšanu, no jauna izgatavotas koka un metāla stabules, pirms tam veicot rūpīgu esošo stabuļu mērīšanu un piemeklējot atbilstošu materiālu. No jauna izgatavotas arī manuālu un pedāļa traktūras detaļas un citas nepieciešamās instrumenta daļas.

Apjomīga un profesionāli atbildīga darba rezultātā Ludzā tagad ir, iespējams, vienīgā liecība par Pēterburgas meistara darbu. Kopā ar instrumentu šurp atceļojušas sākotnējā prospekta daļas.

THE ORGAN OF THE LUDZA ROMAN CATHOLIC CHURCH (1864)

Ludza, Baznīcas iela 54

Owner: Ludza Assumption of Virgin Mary Roman Catholic Congregation

Restoration works: SIA *Ērģeļu darbnīca*, work supervisor Alvis Melbārdis

Source of funding: National Heritage Board, Cultural Monument Rescue, Research and Restoration Programme

Restoration period: 2017-2019

The organ was built at the Luca workshop in St. Petersburg for the St. Stanislaus Catholic Church. In 1903, the organ was moved to the Heart of Jesus Roman Catholic Church in Rēzekne; then in 2001 the instrument was again dismantled and stored in a nearby auxiliary building. In 2015, the organ was transported to Ludza where it underwent restoration and was installed. After the fire of 1939, the construction of a new Roman Catholic Church began in Ludza, which was completed only in 1995.

Before commencing the actual restoration work, restorers took the inventory of preserved components of the instrument, because earlier, upon dismantling the organ, no records had been made. Very little information had survived about the installation of the organ in Rēzekne that was performed by Eduards Šulce, an organ craftsman from Daugavpils. The experience of the restorer enabled him to distinguish original components from the later, assess their historical significance, as well as restoration and further application options.

To ensure full functionality of the instrument, new wooden and metal pipes were made following a detailed measuring of the existing pipes and finding a corresponding material. Several components of the keyboard and pedal action were also crafted anew, including other necessary components of the instrument. As a result of an extensive work and professional approach Ludza now hosts probably the only testimony to the work of the known craftsman from St. Petersburg. The instrument arrived in Ludza accompanied also by some elements of the original façade.

D. Čoldere

Attēli / photos: A. Melbārdis

RĪGAS REĢIONS/
RIGA REGION

BOKSLAFA ĢIMENES MEMORIĀLS (1930)

Rīga, Lielie kapi

Īpašnieks: Rīgas pilsētas pašvaldība

Apsaimniekotājs: "Rīgas pieminekļu aģentūra"

Restauratori: Edgars Janočko, Ivo Graudums

Finansējums: pašfinansējums, Valsts kultūrkapitāla fonds

Restaurācijas laiks: 2019

1930. gadā Lielo kapu teritorijā izcilais baltvācu arhitekts Vilhelms Ludvigs Nikolajs Bokslafs (1858-1945) projektēja un uzcēla memoriālu, kas bija paredzēts kā ģimenes apbedījumu vieta. Paša Bokslafa kapa vieta Poznaņā, kur viņš nonāca Otrā pasaules kara laikā, gan nav zināma.

Celtne veidota kā kolonnu paviljons bez pārseguma, izmantojot klasiskās arhitektūras formas, tomēr apjoma un masīvo kolonnu risinājumā manāmas arī 20. gs. 30. gadu neoklasicisma iezīmes. Kā celtniecības materiāls izmantoti smilšakmens bloki.

Atrodoties ainaviskā vidē, koku un apstādījumu tuvumā, bija sākusies memoriāla pamatmateriāla novecošanās, kas radīja akmens virsmas iekrāsošanos, galvenokārt nomelnēšanu un bioloģisko apaugumu. Būves tehniskais stāvoklis kopumā bija labs – tikai nedaudzas plaisas un nelieli zudumi. Tomēr tā vizuālās kvalitātes bija degradētas. Piemineklis bija pakļauts lieliem cilvēku radītiem bojājumiem – grafi, skrāpējumiem un gravējumiem.

Restaurācijas darbu laikā virsmas attīrītas no melnās garozas un uzslāņojumiem, atsāļotas, pāršuvoti akmens bloki, pielabotas un protezētas smilšakmens zudumu vietas. Stabilizētas plaisas.

Pilnvērtīgi sakopts un atjaunots vēl viens Lielo kapu piemineklis.

THE BOCKSLAFF FAMILY MEMORIAL (1930)

Rīga, Lielie kapi

Owner: Riga City Council

Managing entity: Rīgas pieminekļu aģentūra

Restorers: Edgars Janočko, Ivo Graudums

Sources of funding: own funds; State Culture Capital Foundation

Restoration period: 2019

In 1930, Wilhelm Ludwig Nikolai Bockslaff (1858-1945), prominent Baltic German architect, designed and built a memorial in the Riga Great Cemetery that was intended to be his family tomb. Unfortunately, Bockslaff's actual resting place in Poznan where he arrived during World War II is unknown.

The tomb is designed as a column pavilion without overhead cover and features classic architectural shapes, while the volume and the massive columns show traits of the 1920s and 1930s Neo-Classicism. The memorial is built from sandstone blocks.

Situated in scenic environment and surrounded by trees and greenery the tomb's primary material had started to age, which resulted in the colouring of the stone surfaces, mainly darkening and covering with organic growth. Overall, its technical condition was good with only a few cracks and some losses. However, the tomb's appearance had degraded. The monument had suffered greatly from man-inflicted damage such as graffiti, scratching and engraving. Restoration included cleaning of surfaces by removing the black crust and overlaying layers, desalination, fixing the stone block seams, and filling and fixing the lost areas in the sandstone. Cracks were stabilised.

Another monument of the Great Cemetery is now completely renovated.

I. Jekševica

Attēli / photos: I. Graudums

AKMENS EPITĀFIJAS (1593) RESTAURĀCIJA

Rīga, Vecpilsētas iela 8

Īpašnieks: AS "Baltic International Bank"

Restauratore: Madara Rasiņa

Finansējuma avots: pašfinansējums

Restaurācijas gads: 2019

Epitāfija ir spilgts 16. gs. beigu memoriālās tēlniecības paraugs, kas iekļaujas manierisma dekoratīvajā sistēmā un ilustrē šī tēlniecības žanra uzplaukuma perioda sasniegumus Rīgā. Epitāfijas ietvara apakšējā daļa laika gaitā gājusi zudumā. Domājams, ēkas pārbūvju laikā 17.–18. gs. epitāfija pārmūrēta Vecpilsētas ielas ēkas sienā. Kad 2019. gadā epitāfija tika demontēta, atklājās, ka tā ir kritiskā stāvoklī: virsmā bija izveidojušās plaisas, zem vairākiem pārkrāsojuma slāņiem konstatēta akmens erozija.

Vispirms akmens virsma tika attīrīta no neatbilstošiem krāsas uzslāņojumiem. Krāsojuma izpētes laikā atsegta oriģinālās polihromijas paliekas: pamatplakne krāsota melna vai tumši pelēka, Kristus tērps – sarkans, mati – brūni, ķermeņa daļas krāsotas gaiši sārtā tonī, bet detaļas klātas ar zeltījumu.

Restaurācijas procesā veikta komplicēta virsmas nostiprināšana ar nanokaļķiem, etilsilikātu, veiktas kaļķa bāzes injekcijas. Epitāfijas daļas nostiprinātas ar nerūsējošā tērauda armatūru. Centrālās plāksnes vidusdaļā veikta masas papildināšana ar kaļķa-smilts un dolomīta miltu javu.

Restaurācijas rezultātā izglābts ļoti vērtīgs manierisma memoriālās tēlniecības paraugs, no uzslāņojumiem atbrīvojot reljefa smalko detalizāciju un polihromiju. Lai nodrošinātu epitāfijas turpmāko saglabāšanu, pēc restaurācijas nolemts cilni eksponēt iekštelpās, ēkas fasādē izvietojot tā kopiju ar rekonstruētu oriģinālo krāsojumu.

RESTORATION OF THE STONE EPITAPH (1593)

Rīga, Vecpilsētas iela 8

Owner: AS Baltic International Bank

Restorer: Madara Rasiņa

Source of funding: own funds

Restoration period: 2019

The stone epitaph is a remarkable example of the late 16th century memorial sculpture that falls within the decorative system of Mannerism and reveals the achievements of this style of sculpture in Riga during its heyday. The bottom part of the stone epitaph's setting has been lost. Supposedly, the stone epitaph was built into a wall of a building on Vecpilsēta Street during the renovation works of the building over the 17th and 18th centuries. In 2019, when the epitaph was removed, it was found to be in a critical condition – the surface had cracks and the stone beneath several layers of paint had signs of erosion.

First, the stone surface was cleaned removing all inconsistent layers of paint. While studying the paint, remains of the original polychromy were found: the base plane used to be painted either black or dark grey, the Christ's garment – red, the hair – brown, the body parts – in a rosy shade with details coated in gold.

The restoration process included an elaborate securing of the surface using nanolime and ethyl silicate, as well as injections of lime base. Some parts of the stone epitaph were secured using stainless steel reinforcements. In the middle part of the central plate, the mass was supplemented with lime-sand and dolomite flour mortar.

As a result of the restoration, a highly valuable piece of the Mannerist memorial sculpture has been saved by removing overlaying layers of paint and revealing the fine details and polychromy of the surface. To ensure further preservation of the stone epitaph, it has been decided to exhibit the relief indoors, while its replica with reconstructed original paint will be installed on the façade of the building.

A. Ancāne

Attēli / photos: M. Rasiņa, A. Ancāne

ĶEMERU EVANĢĒLISKI LUTERISKĀS BAZNĪCAS IEKŠTELPU RĒSTĀURĀCIJA

Jūrmala, Andreja Upīša iela 18

Īpašnieks: Ķemeri evanģēliski luteriskā draudze

Izpēte: SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa"

Restaurācijas darbu veicējs: SIA "Velve-AE"

Darbu vadītājs: Egils Alksnis

Finansējuma avots: Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes

Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma,

Jūrmalas dome, pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2014–2019

Baznīca celta pēc Heinriha Kārļa Šēla projekta un iesvētīta 1897. gadā. Būvdarbus veicis Rīgas būvuzņēmējs un rūpnieks Krišjānis Ķergalvis. Baznīca ir neogotiskā virziena objekts, un tās arhitektūrā dominē smailloka arkas, fiales, vertikāli uzsvērti dekora elementi. Pirmā pasaules kara laikā bojā gājušās altārglezņas vietā novietota Indriķa Zeberīņa glezna "Kristus dziedina slimos" (1944).

Izpētes laikā zem vairākiem krāsu slāņiem atsegti dekoratīvi sienu krāsojumi no ēkas celšanas laika un 20. gadsimta 20.–30. gadiem – virs sienu paneļa, ailu ielocēs un citur. Darbu gaitā nomainīta draudzes telpas bojātā koka grīda ar atbilstošiem 4 cm bieziem dēļiem. Restaurēts balkons un otrā stāva ērģeļu telpa. Baznīcēnu soli, kas padomju laikā pārklāti ar emaljas krāsu, atguvuši sākotnējo brūngano āderējumu. Restaurēti arī vēsturiskie dekoratīvie sienu krāsojumi, kas kļuvuši par būtisku draudzes telpas mākslinieciskā risinājuma sastāvdaļu. Attīrīts altārglezņas rāmis un protezētas tā bojātās vietas, kā arī atjaunots zeltījums pilnā apjomā. Uzstādīti jauni logu rāmji draudzes telpā 20. gadsimta 80.–90. gadu nekvalitatīvo darinājumu vietā. Saglabātas vitrāžas, veidojot divstiklu rāmi, kur ārējais stikls pasargā vitrāžas no bojāšanās.

Restaurācijas darbi veikti ļoti labā kvalitātē.

INTERIOR RESTORATION OF THE ĶEMERI EVANGELICAL LUTHERAN CHURCH

Jūrmala, Andreja Upīša iela 18

Owner: Ķemeri Evangelical Lutheran Congregation

Research: SIA Arhitektoniskās izpētes grupa

Restoration works: SIA Velve-AE

Work supervisor: Egils Alksnis

Sources of funding: National Heritage Board, Cultural Monument Conservation and Restoration Programme; Jūrmala City Council; own funds

Restoration period: 2014-2019

The church, built to the design by Heinrich Karl Schell, was consecrated in 1897. The construction work was undertaken by Krišjānis Ķergalvis, a building contractor and industrialist from Riga. The building is an example of Neo-Gothic trend, and elements such as pointed arches, pinnacles and vertically emphasized decorations dominate its architecture. Where once stood the original altarpiece, which was destroyed during World War I, now stands the painting *Christ Heals the Sick* (1944) by Indriķis Zeberīņš.

During research, beneath several layers of paint decorative wall paintwork was discovered above a wall panel, in window openings and elsewhere dating back to the period of the construction of the church and the 1920s and 1930s. The restoration work included the replacement of the damaged wooden floor in the congregation hall by installing corresponding 4 cm thick boards. The balcony and the organ room on the first floor were restored. The church pews, which were painted with enamel paint during the Soviet era, have recovered their original brownish treated appearance. Also, the historical decorative wall paintwork is now restored becoming a significant part of the artistic solution of the congregation hall. The frame of the altarpiece was cleaned and the damaged areas fixed. The gilding was restored in full amount. New window frames were installed in the congregation hall replacing the poorly made frames installed in the 1980s-1990s. Stained-glass panels were preserved by installing a two-glass frame where the outer glass protects the stained glass from deterioration.

Restoration works were completed at a very high quality.

J. Zilgalvis

Attēli / photos: J. Zilgalvis

MELLUŽU BRĪVDABAS ESTRĀDES RESTAURĀCIJA

Jūrmala, Mellužu prospekts 6

Īpašnieks: Jūrmalas pilsētas dome

Izpēte: Ināra Heinrihsone

Projekts: SIA "Jaunromāns un Ābele"

Restaurācijas darbi: SIA "RERE MEISTARI";

autoruzraudzība SIA "Forma 2"

Finansējuma avots: Jūrmalas pilsētas pašvaldība; Eiropas Reģionālās attīstības fonds

Restaurācijas laiks: 2019

20. gadsimta 20.–30. gados celtā brīvdabas estrāde no Majoriem uz Mellužiem pārvesta 1938. gadā, veidojot Mellužu koncerta dārzu, kas vienlaikus papildināts ar estrādei iepretim izbūvētu piena paviljonu. Tā ir koka karkasa celtne, kuras sienas no ārpusē un iekšpusē apšūtas ar dēļiem. Estrādes gliemežvāku no trim pusēm aptver telpa, kurā ieeja ir no skatuves aizmugures. Labiekārtotās skatītāju sēdvietas izveidotas 20. gadsimta 50. gados pēc Rīgas Mežaparka estrādes parauga. Mellužu estrāde ir viena no Baltijas reģionā reti sastopamajām akustiskajām koka gliemežnicām.

Istenojot projektu, restaurētas tā laika koka arhitektūrai raksturīgās būvdetaļas – pilastrī, dzegas, akcentētie stūra balsti, daļa grīdas dēļu un sienas apdares dēļu gan skatuves daļā, gan iekšējās. Saglabāts laika gaitā dabiski izveidojies ziemeļu sienas slīpums. Restaurēts saglabājies oriģinālais logs, zudušie logi aizvietoti ar jauniem, kas izgatavoti pēc oriģinālu prototipa. Ēkas ziemeļu pusē istenoti vides pieejamības risinājumi.

Mellužu estrādes restaurācijā ievēroti starptautiski definēti kvalitātes principi šādu projektu istenošanā – nolūkā saglabāt *genius loci* jeb vietas garu darīt tik, cik nepieciešams, bet tik maz, cik iespējams.

RESTORATION OF THE MELLUŽI OPEN-AIR STAGE

Jūrmala, Mellužu prospekts 6

Owner: Jūrmala City Council

Research: Ināra Heinrihsone

Restoration design: SIA *Jaunromāns un Ābele*

Restoration works: SIA *RERE MEISTARI*; field supervision by SIA *Forma 2*

Sources of funding: Jūrmala City Council, European Regional Development Fund

Restoration period: 2019

Built between the 1920s and 1930s, the open-air stage was moved from Majori to Melluži in 1938 to become the focal point of the newly laid-out Melluži Concert Garden where it was complemented with a Milk Pavilion facing the stage. It is a timber-frame construction with timber clad walls both on the inside and out. The shell is contained from three sides by a space with entrance from the back of the stage. The dedicated seating area was built in the 1950s in the style similar to that of the Rīga Mežaparks Grand Stage. The Melluži Stage is one of the very few acoustic wooden shells in the Baltic Region.

As a result of the restoration project, construction features characteristic to wooden architecture of that time were restored such as pilasters, cornices, the accentuated corner supports and part of the floor and wall cladding boards both in the front and rear sections of the stage. The naturally-developed inclination of the northern wall was preserved. The single preserved window was restored, while the lost windows were replaced by new replicas, based on the original. At the north side of the construction a range of accessibility solutions were introduced.

The restoration of the Melluži open-air stage was based on internationally-accepted quality principles defined for the projects of this type with the ultimate purpose to preserve the *genius loci* (the spirit of a place); in other words, to do only what is necessary and interfere as little as possible.

B. Mūrniece

Attēli / photos: NKMP, K. Ābele

SAVRUPMĀJAS RESTAURĀCIJA UN PĀRBŪVE

Rīga, Annas Sakses iela 2

Īpašnieks: SIA "Sorento"

Izpēte: SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa"

Projekts: SIA "Rīgers"

Restaurācijas darbu veicējs: SIA "ERTU būve"

Finansējuma avots: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2005-2019

Savrupmāja celta 1909. gadā pēc Solomona Nūdelmana projekta. Greznajai savrupmājai ir asimetriska apjomu kompozīcija, glezniecisks siluets un tā celta t. s. vasarnīcu jeb Šveices stila ietekmē, vienlaikus izmantojot arī atsevišķus jūgendstila formveides līdzekļus. Padomju laikā ēkā atradās vairāki dzīvokļi, kas izveidoti, mainot sākotnējo plānojumu. Ēkas nozīmīgākās vērtības ir bijušā centrālā vestibila koka apdare, kāpnes ar margām, kā arī glazētu podiņu krāsnis un kamīns.

Darbu gaitā saglabāts ēkas vēsturiskais veidols, kā arī koka konstrukcijas, atjaunota verandas iestiklotā fasāde. Vestibilā restaurēta balkona izbūve, koka kāpnes un margas ar kokgriezumiem, griestu sijas ar dekoratīviem elementiem. Pirmā stāva dzīvokļa Kamīna telpā restaurēti koka apšuvuma paneļi un kamīns, blakustelpā – krāsnis, kā arī erkeru atdalosās koka kolonnas. Augšstāva dzīvokļos vēsturiskās griestu rozetes saglabātas zem piekārtajiem griestiem. Restaurēti arī daži sākotnējie logi, kuri nebija cietuši no mitruma un truses. Jauni logi izgatavoti precīzi pēc vēsturisko paraugu koka konstrukcijām; tāpat arī iekšdurvju vērtnes.

Kopumā atjaunota vēsturiskā noskaņa, labā kvalitātē restaurējot visas nozīmīgākās detaļas un elementus, kas vēl bija saglabājušies. Blakus vēsturiskajām liecībām ievērotas visas mūsdienu komforta prasības un ērtības.

RESTORATION AND RECONSTRUCTION OF A MANSION

Rīga, Annas Sakses iela 2

Owner: SIA Sorento

Research: SIA Arhitektoniskās izpētes grupa

Restoration design: SIA Rīgers

Restoration works: SIA ERTU būve

Source of funding: own funds

Restoration period: 2005-2019

Designed by Solomon Nudemann, the mansion was built in 1909. The magnificent building has an asymmetric composition of building volumes, a pictorial shape, and it has been designed under the influence of summer cottage architecture or the Swiss chalet style, while featuring also certain elements of Art Nouveau. During the Soviet era, the building housed several flats that were built by changing the original floor layout. Its most important values are the wooden finish of the former central hall, the stairs with railing, and glazed tile stoves and a fire-place.

The restoration task included the preservation of the historical appearance of the building, its wooden constructions, as well as the renovation of the glass façade of the veranda. In the hall, the task included the restoration of a balcony, wooden stairs featuring carved wood railings and ceiling beams with decorative elements. The Fireplace Hall of the ground floor apartment now features restored wooden wall panels and a fire-place, but the adjoining room – a stove, as well as wooden columns separating the bay. In the upper floor apartments, the historical ceiling roses were preserved under the suspended ceiling. A few original windows were restored, which had no water damage or decay. The new windows, as well as inner door casements were produced precisely according to the historical wooden construction examples.

As a result of the high-quality restoration of the most important details and elements that had survived, the building has recovered its overall historical feel. In addition to saving the historical elements, all modern requirements in terms of comfort and convenience were satisfied.

J. Zilgalvis

Attēli / photos: J. Zilgalvis

SKULPTŪRA “SALOME” (17. GS. PIRMĀ PUSE)

Rīga, Skārņu iela 26, Sv. Jāņa baznīca

Īpašnieks: Rīgas Sv. Jāņa evaņģēliski luteriskā draudze

Izpēte: Mihaels Kristians Kremplers, restauratore: Madara Rasiņa

Finansējums: Valsts kultūrkapitāla fonds, pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2019

Jāņa baznīcas altārdaļas fasādes nišās ievietoti izcili 17. gs. pirmās puses tēlniecības darbi – Jānis Kristītājs un Salome. 20. gs. 20. gados Jāņa figūra, iespējams, sliktā saglabātības stāvokļa dēļ, nomainīta pret kopiju. 2016. gadā apsekota Salomes skulptūra un veikta detalizēta izpēte, kas apstiprināja bažas par tās materiāla – Gotlandes smilšakmens – sliktu saglabātības stāvokli. Tika konstatēts, ka radušies lieli masas zudumi un materiāla degradēšanās – slāņošāšanās, erozija, izskalošanās. Akmens virsmu lielos laukumos sedza melnā garoza. Trūka nozīmīgas skulptūras daļas – šķivis ar Jāņa Kristītāja galvu. Izvērtējot iegūto informāciju, secināts, ka skulptūru nevar novietot tās sākotnējā vietā, kur tā būtu pakļauta atmosfēras ietekmei un neizbēgami pakļauta tālākai erozijai. Ņemot vērā šos apstākļus, nolemts izgatavot kopiju (tēlnieks E. Krūmiņš, uzstādīta 2018. g.) un rast iespēju oriģinālu eksponēt baznīcas iekšelpās.

2019. gadā skulptūra restaurēta – atfūrta no sekundāriem uzslāņojumiem un melnās garozas, saudzīgi nostiprinātas lokāla akmens virsmas. Objektā stabilizācijai masa papildināta tikai nelielos laukumos un plaisās. Rezultātā stabilizēts ne tikai mākslas darba tehniskais stāvoklis, bet arī saglabāts pats skulptūras stāsts ar zudumiem un trūkumiem. Notiek pārrunas par skulptūras eksponēšanas vietu baznīcas telpās.

SCULPTURE SALOME (THE FIRST HALF OF THE 17TH CENTURY)

Rīga, Skārņu iela 26, St John's Church

Owner: Riga St John's Evangelical Lutheran Congregation

Research: Michael Christian Krempler

Restoration works: Madara Rasiņa

Sources of funding: own funds; State Culture Capital Foundation

Restoration period: 2019

The niches of the altar side façade shelter outstanding sculptures of John the Baptist and Salome dated to the first half of the 17th century. In the 1920s, the statuette of John was replaced with a copy, probably due to poor conservation conditions. In 2016, the sculpture of Salome was surveyed and subjected to a detailed research, which confirmed earlier concerns that the material, namely, the Gotland sandstone, was in poor conservation condition. It was found that the sculpture had suffered from large mass losses and material degradation: delamination, erosion and leaching. Large area of the stone surface was covered with the black crust. The sculpture was missing a significant component — the platter with the head of John the Baptist. After analysing the obtained information, it was concluded that the sculpture should not be returned to its original location where it would be exposed to weather and thus to further erosion. Against this background, it was decided to create a copy (sculptor E. Krūmiņš; erected in 2018) and find a way to exhibit the original piece inside the church.

In 2019, the sculpture was restored. The work completed includes removal of secondary overlying layers and black crust, as well as careful securing of local stone surfaces. For the purposes of stabilising the piece, its mass was supplemented only in small areas and cracks. This resulted not only in a stabilised technical condition of the work of art, but also in preserving the story of the sculpture with all its losses and deficiencies. Discussions are ongoing about where to exhibit the sculpture in the church premises.

I. Jekševica

Attēli / photos: M. Rasiņa

VIDZEMES REĢIONS/
VIDZEME RÉGION

SIENU UN GRIESTU GLEZNOJUMI VARAKĻĀNU PILS Telpā Nr. 124

(18. GS. PĒDĒJAIS CETURKSNIS)

Varakļāni, Pils iela 29

Īpašnieks: Varakļānu novada pašvaldība

Restauratori: Lolita Hermsa, Maija Tirzīte, Latvijas Mākslas
akadēmijas Restaurācijas nodaļas studenti

Finansējuma avots: Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes

Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2019

Kopš Livonijas kara beigām Varakļānu zemes īpašnieki bija ietekmīgā Borhu dzimta, kuras piederīgais Polijas-Lietuvas kopvalsts diplomāts grāfs Mihals fon der Borhs 18. gadsimta pēdējā ceturksnī lika uzcelt jaunu, modernu pils ēku, projektu pasūtījis itāļu arhitekta Vinčenco Macoti.

Elegantā, izsmalcinātā klasicisma stilā veidotā, šķietami necilā ēka laika gaitā mainījusi ne tikai īpašniekus, bet arī ārējo veidolu un iekštelpu apdari, kas reducēta līdz vienkāršam, toties daudzslāņainam krāsojumam, pārklājot ne tikai daudzos apmetuma labojumus, bet arī gleznojumus uz telpu sienām un griestiem.

Restaurācijas darbu gaitā atsegta un fiksēta sienu apdare, ko veido rāmju un paneļu sistēma, kas ietver plašus ainavu gleznojumus, trofeju kompozīcijas, medaljonus un ornamentālas dekoratīvas joslas virs un ap logiem un nišām. Ainavas atdzīvina cilvēku figūras laikmetam atbilstošos tērpos un nodarbēs. Konstatēts, ka virs kādreizējā kamīna bijusi iemontēta glezna uz audekla. Gleznojumi konstatēti uz visām telpas sienām, bet sekundāri izveidotā griestu ielocē dekorēta ar augu ornamentu trafareta tehnikā.

Visi gleznojuma fragmenti nostiprināti un labos apstākļos un uzraudzībā gaida turpmāko notikumu gaitu.

CEILING AND WALL MURALS IN ROOM NO 124 OF THE VARAKĻĀNI PALACE (LATE 18TH CENTURY)

Varakļāni, Pils iela 29

Owner: Varakļāni Municipality

Restorers: Lolita Hermsa, Maija Tirzīte and students from the
Restoration Department of the Art Academy of Latvia

Source of funding: National Heritage Board, Cultural Monument
Conservation and Restoration Programme

Restoration period: 2019

Since the end of the Livonian War, the lands surrounding Varakļāni were owned by the influential Borch family. Their descendant Count Michał von der Borch, who also served as a diplomat of the Polish-Lithuanian Commonwealth, commissioned the construction of a new modern palace in the last quarter of the 18th century. Italian architect Vincenzo Mazotti was hired to design the future palace.

Over the centuries, the elegant and seemingly humble building designed in a fine Classicism style has changed not only its owners, but also appearance. The interior finish has been reduced to a simple, but multi-layered paintwork covering up not only the numerous corrections of plastering, but also the wall and ceiling murals.

During the restoration, wall finish was revealed and secured consisting of a system of frames and panels and featuring large painted landscapes, artistic arrangement of trophies, medallions and decorative cornice mouldings above and around windows and niches. The depicted landscapes revive people wearing era-appropriate clothing and engaging in corresponding activities. It was found that a painting on canvas was once installed above the former fireplace. Murals were discovered on all walls of the room, while the secondary coved ceiling once featured a floral adornment applied in stencil technique.

All fragments of the painting were secured. Under good conditions and supervision they are awaiting further action.

D. Čoldere

Attēli / photos: S. Dundure, M. Tirzīte

“KALNA KAIBĒŅU” MĀJAS UN KLĒTIŅAS JUMTA SEGUMA MAIŅA

Vecpiebalgas novads, Vecpiebalgas pagasts

Īpašnieks: Vecpiebalgas novada pašvaldība

Projekts: Ināra Ketlere-Krūmiņa

Restaurācijas darbu veicējs: SIA “BALGA”

Finansējuma avots: Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes

**Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma,
pašfinansējums**

Restaurācijas laiks: 2019

Muzejs “Kalna Kaibēnos” dibināts 1929. gadā. Šis 19. gs. 60.– 70. gadu skolu vēstures piemineklis ir vecākais memoriālais muzejs Latvijā. No 1868. gada līdz 1882. gadam “Kalna Kaibēnos” atradās pamatskola, kurā Matīss Kaudzīte strādāja par skolotāju, bet brālis Reinis bija viņa palīgs. Dzīvojamās ēkas iekārtojums – sadzīves priekšmeti, mēbeles, ceļojumu piemiņas lietas u. c., kas saglabājušās līdz mūsdienām, stāsta par rakstnieku sabiedrisko un literāro darbību, ikdienas dzīves norisēm utt. “Kalna Kaibēnos” tapis brāļu Kaudziņu romāns “Mērnietu laiki”.

Laika gaitā dzīvojamai ēkai un klētiņai aktuāla kļuva jumta maiņa un tā konstrukciju restaurācija. Abām ēkām noņemts bojātais jumta segums un latojums. Uzklāts jauns koka skaidu segums. Mājai saglabātas mazās segmentveida jumta izbūves ar logiem, bojātie dekoratīvie vējdeļi nomainīti ar jauniem, analogiem, atjaunota zibens aizsardzības sistēma. Klētiņai atjaunotas pagraba lūkas vērtnes ar kaltām eņģēm un pagraba noejas laukakmeņu mūra ietvars, demontētas piebūves, atjaunotas bojātās pārseguma sijas, kuru gali balsta lieveņa un jumta konstrukciju.

Darbi izpildīti labā kvalitātē, cik iespējams, saglabājot autentiskos elementus. “Kalna Kaibēnu” lauku sēta var atkal uzņemt apmeklētājus, kas interesējas par mūsu zemes vēsturi un kultūras mantojumu.

RE-ROOFING OF THE MAIN HOUSE AND BARN AT HOMESTEAD KALNA KAIBĒNI

Vecpiebalgas novads, Vecpiebalgas pagasts

Owner: Vecpiebalga Municipality Council

Restoration design: Ināra Ketlere-Krūmiņa

Restoration works: SIA BALGA

Sources of funding: National Heritage Board, Cultural Monument Conservation and Restoration Programme; own funds

Restoration period: 2019

In 1929, a museum was established at homestead *Kalna Kaibēni*. It is the oldest memorial museum in Latvia, and serves as a living testament to the history of schooling of the 1860s and 1870s. From 1868 to 1882, *Kalna Kaibēni* housed a primary school where Matīss Kaudzīte served as a teacher, but his brother Reinis was his assistant. The display in the main house that includes various household items, furniture, travel souvenirs etc., which have survived until today, tell a story about the writers’ public and literary activities and everyday life. They wrote their famous novel *Mērnietu laiki* here in *Kalna Kaibēni*.

Over time, a roof replacement and the restoration of roof structures became crucial for the dwelling house and the barn. On both buildings the damaged roof covering and lathing were removed and a new wood shingle covering was installed. The small segmented attic constructions with windows were preserved, and the damaged decorative bargeboards were replaced with new analogue boards. The project also involved updating the lightning protection system. The barn restoration included the renovation of the casement of cellar hatch with forged hinges and the stone walls of the cellar stairway, as well as knocking down of lean-to extensions and renovation of damaged ceiling beams whose ends supported the porch and roof construction.

The work was completed at high quality while preserving the authentic features as much as possible. The homestead is once again ready to welcome visitors interested in the history and heritage of our country.

J. Zilgalvis

Attēli / photos: NKMP

STĀMERIENAS PILS JUMTA UN FASĀDES (PERGOLAS) ATJAUNOŠANA UN RESTAURĀCIJA

Gulbenes novads, Stāmerienas pagasts, Vecstāmeriena

Īpašnieks: Gulbenes novada pašvaldība

Projekts: SIA "Arhitektes Ināras Caunītes birojs"

Restaurācijas darbu veicējs: PS "RERE MEISTARI 1"

Finansējuma avoti: ERAF projekts "Gaismas ceļš cauri gadsimtiem", Gulbenes novada pašvaldība, Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu izpētes, konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2018–2019

Stāmerienas pils celta eklektikas stilā no 1843.–1850. gadam. 1905. gadā pils nodedzināta, atjaunota 1908. gadā ar jūgendstila iezīmēm – dekoratīviem cilņiem-maskām fasādēs un neoklasicisma garā celtu verandu un pergolu. Pēc pils pārņemšanas Gulbenes novada pašvaldības apsaimniekošanā tā bija vizuāli nepievilcīgā, sliktā stāvoklī. Arhitektes Ināras Caunītes uzraudzībā tika uzsākta pils atjaunošana. Pils jumtam ieklāts dabīgā šifera segums, maksimāli saglabātas oriģinālās jumta konstrukcijas. Sākotnējās jumta izbūves, tai skaitā piramīdas formas virsgaismas logs, rekonstruētas. Logi restaurēti vai nomainīti ar jauniem, kas analogiski vēsturiskajiem. Pils centrālās ieejas lievenim renovēti dolomīta pakāpieni un plākšņu ieklājumi. Saglabāta oriģinālā fasāžu kompozīcija. Restaurēti fasāžu dekoratīvie elementi, maskas, jumta vāzes, attīrīts Volfu dzimtas ģerbonis. Kolonādei neatgriezeniski bojāto autentisko kolonnu vietā uzstādītas kopijas.

Saglabājot augstu autentiskuma pakāpi pils ir atguvusi savu ārējo spozmi, kas turpmāk veicinās pieminekļa publisko pieejamību un veiksmīgu izmantošanu.

RENOVATION AND RESTORATION OF THE ROOF AND FAÇADE (PERGOLA) OF THE STĀMERIENA PALACE

Gulbenes novads, Stāmerienas pagasts, Vecstāmeriena

Owner: Gulbene Municipality Council

Restoration design: SIA *Arhitektes Ināras Caunītes birojs*

Restoration works: PS *RERE MEISTARI 1*

Source of funding: ERDF funded project *Gaismas ceļš cauri gadsimtiem*; Gulbene Municipality Council; National Heritage Board, Cultural Monument Research and Rescue Programme

Restoration period: 2018-2019

The Stāmeriena Palace is an example of Eclecticism and it was constructed in the time period from 1843 to 1850. In 1905, the Palace suffered massive fire, but in 1908 it was restored introducing some Art Nouveau features such as decorative bas-reliefs-masques in the façades, as well as a new veranda and pergola in Neo-Classical style. When Gulbene Municipality Council took over the Palace, it was visually and technically in a poor condition. The renovation of the Palace were commenced, led by architect Ināra Caunīte. The roof was covered with natural roofing slate while trying to preserve the original roof structures as much as possible. The historical roof elements, including the pyramid-shaped overhead window, have been reconstructed. Windows were restored or replaced with new ones, which were exact copies of the original. In the main entrance veranda, the dolomite steps and slabs were renovated. The original composition of the façades was preserved. The decorative façade elements, masques and rooftop vases were restored, and the Wolff family emblem cleaned. The adversely damaged authentic columns of the colonnade were replaced with replicas.

While maintaining a high level of authenticity, the Palace has once again acquired a brilliant appearance making it an attractive destination for visitors and ensuring its successful operation.

S. Ziedīņa

Attēli / photos: S. Ziedīņa

DURVJU KOMPLEKTS

*Pārgaujas novads, Straupes pagasts, Straupe, "Kraujas"
(Lielstraupes mācītājmuiža)*

Īpašnieks: Straupes evaņģēliski luteriskā draudze

Darbu veicēji: SIA "Akords U"

Finansējuma avots: pašfinansējums, Valsts kultūrkapitāla fonds

Restaurācijas laiks: 2019

Straupes mācītājmāja celta 1727. gadā. Tās daļa, mākslas piemineklis – galveno durvju komplekts – ir oriģināls būvgaldniecības paraugs, kas sniedz priekšstatu par reģiona amatniecības darinājumiem raksturīgo tipoloģiju un dekoratīvi mākslinieciskajiem paņēmieniem 18. gadsimta otrajā pusē. Īpaši grezns ir atslēgas vairoga un eņģu kalums.

Darbu laikā detalizēti izpētīti krāsu slāņi. Vēsturisko krāsojumu fragmenti nelielos laukumos uz durvju virsmas atsegti un iekonservēti. Zudušie dekoratīvie kokgriezumi atjaunoti pēc analoga. Alvoteie apkalumi un metāla detaļas attīrītas no uzslāņojumiem, noņemot rūsas kārtas. Veikts to mehāniskais remonts. Vērtņu iekšpusē izvietotām detaļām saglabāts oriģinālais alvojums. Vērtņu ārpusē izvietotās detaļas alvotas no jauna.

Restaurācijas rezultātā durvis ne tikai turpina kalpot, bet arī rotā namu. Neskatoties uz to, ka zudusi daļa no krāšņās slēdzenes nosegplāksnes, tā joprojām ir smalks, vērtīgs un apbrīnas vērts mākslas darbs, kas atgādina, ka par vērtībām jā rūpējas, pretējā gadījumā tās zaudēsim. Ar katru zudušo elementu arī mūsu iespēja pietuvoties oriģinālajai matērijai sarūk.

A SET OF DOORS

*Pārgaujas novads, Straupes pagasts, Straupe, "Kraujas"
(Lielstraupes mācītājmuiža)*

Owner: Straupe Evangelical Lutheran Congregation

Contractor: SIA Akords U

Sources of funding: own funds; State Culture Capital Foundation

Restoration period: 2019

The Straupe pastor's house was built in 1727. It boasts a set of main doors – an artistic monument, which is an original example of carpentry providing insight into the typology of local craft products and the artistic techniques used in the second half of the 18th century. The forging of the escutcheon and the hinges manifest a particularly splendid execution.

In the course of the works, the paint layers were studied in detail. Several small patches of historical paint coating on the door surface were exposed and conserved. The lost decorative wood-engravings were replicated based on analogue pieces. The tinned forged and iron pieces were cleaned, removing the later layers of paint and rust. These parts underwent mechanical repair. The parts situated on the inside of the casement kept their original tinning. The parts situated on the outside of the casement were tinned anew.

After the restoration, the doors not only keep serving their purpose, but also embellish the house. Despite the fact that a part of the rich key plate is lost, it remains a fine, valuable and admirable work of art, which reminds us that values must be taken care of, otherwise they will be lost forever. Every perished component reduces our chance to ever come near the original substance.

I. Jekševica

Attēli / photos: A. Kaurāte

KRĀSNS (18. GS. BEIGAS)

Beverīnas novads, Trikātas pagasts, Trikātas mācītājmuiža

Īpašnieks: Trikātas evaņģēliski luteriskā draudze

Darbu veicēji: "MK podiņi krāsnīm un kamīniem", darbu vadītājs

Mārcis Ādamsons

Finansējums: Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu glābšanas, izpētes un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2018-2019

Trikātas mācītājmuižas dzīvojamā ēkā ir saglabājusies viena no retajām 18. gs. beigu krāsnīm. Tā ir melni glazētu podiņu divpakāpju caurejoša krāsns (vienas sienas abās pusēs). Vienā pusē krāsns apjoms ir no gludiem, tumši glazētas keramikas podiņiem, otrā – no podiņiem ar reljefu zvaigžņu motīvu un stūra podiņiem ar plastiski veidotām, apjomīgām kolonniņām. Krāsns balstās uz profilētām koka "kājiņām".

Krāsni nebija saudzējis ne laiks, ne tās lietošana. Bija radušies ievērojami podiņu plīsumi un bojājumi. Greznākās krāsns puses centrālajā daļā ticis ievietots skurstenis, kas savienots ar jaunu krāsni.

Restaurācijas laikā rekonstruēta kurtuve un iekšējās konstrukcijas, atgūstot krāsns funkcionalitāti. Liela uzmanība pievērsta oriģinālo, arī bojāto podiņu saglabāšanai – izjaucot objektu, tie marķēti, restaurēti un atvietoti to sākotnējā vietā.

Neparedzēti laikietilpīga bija tehniski un vizuāli atbilstošu podiņu kopiju meklēšana zudumu vietu aizpildīšanai un dažu stipri bojāto podiņu nomaiņai. Pabeidzot krāsns tehnisko restaurāciju, izdarīts nozīmīgākais darbs krāsns saglabāšanā. Nākamais solis būtu krāsns vizuālās kvalitātes atgūšana, jo vietām redzami iesitumi un podiņu glazūras bojājumi.

STOVE (LATE 18TH CENTURY)

Beverīnas novads, Trikātas pagasts, Trikātas mācītājmuiža

Owner: Trikāta Evangelical Lutheran Congregation

Contractors: MK podiņi krāsnīm un kamīniem, work supervisor

Mārcis Ādamsons

Source of funding: National Heritage Board, Cultural Monument Rescue, Research and Restoration Programme

Restoration period: 2018-2019

In the dwelling house of Trikāta priest's manor, a rare late 18th century stove has survived. It is a two-step double-sided stove with surfaces on both sides of a wall. It is made of black Dutch tiles. One side of the stove surface is made of smooth dark glazed ceramic tiles, but the other – of textured tiles with a star theme and corner tiles with sculpturesque voluminous columns. The stove stands on profiled timber legs.

Neither time, nor use had spared the stove. Tiles had many substantial cracks and damage. A chimney used to be installed in the centre of the more pompous side of the stove linking it with a new stove.

Restoration included reconstruction of the firebox and internal constructions resulting in restored functionality of the stove. Great attention was paid to the preservation of the original, including damaged tiles — when the stove was dismantled, the tiles were labelled, restored and put back in their original place. Search for both technically and visually corresponding replica tiles to fill in for the lost ones and substitute some heavily damaged tiles appeared to be unexpectedly time-consuming.

Technical restoration of the stove represents the most significant part of the stove preservation works. The next step would be restoring its visual appearance, since a few dents and tile enamel damage remain.

Attēli / photos: I. Jekševica, S. Ziedīņa

I. Jekševica

ZVANI

Valmiera, Bruņinieku iela 2

Īpašnieks: Valmieras Svētā Sīmaņa evaņģēliski luteriskā draudze
Restaurācijas darbu veicēji: “Māevāli Orelitöökoda OÜ” (Igaunija),
“Petit & Gebr. Edelbrock. Glocken- und Kunstguss-Manufaktur”
(Vācija)

Finansējums: pašfinansējums, Eiropas Reģionālās attīstības fonds
Restaurācijas laiks: 2019

Valmieras Sīmaņu baznīcas tornī atrodas divi zvani – Lielais un Mazais. Tie ir koniskas formas masīvi bronzas lējuma dobi instrumenti ar augu motīvu rotājumiem un uzrakstiem. Tie vēsta, ka Lielais zvans izgatavots 1754. gadā Zviedrijā, bet Mazais – 1902. gadā Rīgā. Mazais zvans klusēja jau vairākus gadus.

Lietošanas rezultātā zvaniem bija radušās plaisas. Lai arī tās tikušas labotas, to parādīšanās ir instrumenta nāves spriedums. Tradicionāli bojātie zvani tika pārkausēti, labākā gadījumā tos novietojot baznīcas telpās. Par laimi, šāds liktenis nepiemeklēja Valmieras baznīcas zvanus. Aktīvi iesaistoties igauņu restaurācijas uzņēmumam “Māevāli Orelitöökoda OÜ” projektā “Kultūra, vēsture, arhitektūra Gaujas un laika lokos”, tika īstenota baznīcas torņa iekštelpu vienkāršota atjaunošana, kā rezultātā kļuva iespējama abu zvanu restaurācija. Tas ir pirmais šāda veida restaurācijas piemērs Latvijā. Zvani un pulksteņu mehānisms tika restaurēti Nīderlandē, savukārt zvanu krēsli atjaunoti un līmeņoti kopā ar restaurētajiem zvaniem Vācijā.

Pateicoties tehnoloģiju attīstībai, atkal var novērtēt vēsturisko instrumentu dzidro skanējumu virs pilsētas.

BELLS

Valmiera, Bruņinieku iela 2

Owner: Valmiera Saint Simon Evangelical Lutheran Congregation

Restorers: Māevāli Orelitöökoda OÜ (Estonia), Petit & Gebr.
Edelbrock. Glocken- und Kunstguss-Manufaktur (Germany)

Sources of funding: own funds; European Regional
Development Fund
Restoration period: 2019

There are two bells in the tower of the Valmiera St Simon's Church — the Big Bell and the Small Bell. They are a cup-shaped massive cast bronze hollow instruments featuring floral-themed adornment and inscriptions. The inscriptions reveal that the Big Bell was manufactured in 1754 in Sweden, but the Small Bell in 1902 in Riga. The Small Bell had been silent for several years.

As a result of their use, cracks had appeared on the bells. Although repaired, cracks represent the end of life for an instrument. Usually, damaged bells were melted, or at best placed in the church premises. Fortunately, the Valmiera Church bells escaped this fate. By active involvement of Estonian restoration company Māevāli Orelitöökoda OÜ in project *Culture, History, Architecture in the Meanders of the River Gauja and the Time*, a simplified renovation of the interior of the Church bell tower was completed leading to the restoration of both bells. This is the first example of this type of restoration in Latvia. The bells and the clock mechanisms were restored in the Netherlands, but the hanging systems were renovated and levelled together with the assembled bells in Germany. Owing to the technological development, once again it is possible to enjoy the clear sound of the historical instruments over the town.

I. Jekševica

Attēli / photos: L. Liepa

ŽOGA FRAGMENTS (1887)

Burtņieku novads, Valmieras pagasts, Valmiermuiža, Dzirnau iela 2

Īpašnieks: SIA "Valmiermuižas alus"

Restaurators: SIA "SEETA", Juris Pavlovs

Finansējums: Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu glābšanas, izpētes un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2019

Akmens mūra žogs ir viena no nedaudzajām liecībām, kas saglabājusies līdz mūsdienām no savulaik vienas no dižākajām Vidzemes muižām – Valmiermuižas.

19. gs. beigās barons fon Lēvenšterns attīstīja un pārbūvēja muižu, izveidojot laukakmeņu krāvuma žogus gar parku un muižas galvenajām ēkām. Gar Rīgas Tērbatas lielceļu (tagadējo Ozola ielu) žogs papildināts ar ritmiski kārtotām arkām, kurās ievietoti vēdekļa formas metāla kaluma režģi. Mūri sedz māla dakstiņu jumts.

Pirms restaurācijas žoga virsmu sedza bioloģiskais apaugums, mūrējums bija pāršuvots ar neatbilstošu javu, kas vietām atdalījies no mūra. Novērojamas plaisas arku iekšējās plaknēs. Metāla režģiem bija bojāts virsmas krāsojums, korozija. Jumta dakstiņi vietām ieplisuši vai zuduši.

Restaurācijas laikā demontēts nestabilais un neatbilstošais šuvojums, atrakta pamatnei pieguļošā augsnes virskārta, attīrītas akmens un apmetuma virsmas. Atjaunots šuvojums – tas veidots nedaudz "ierauts" atbilstoši vēsturiskajiem paraugiem. Atjaunots arī jumtiņš un metāla daļu krāsojums.

Kopumā restaurēti seši mūra arku posmi. Pateicoties īpašnieku lielajai ieinteresētībai un neatlaidībai, un cieņai pret detaļām, pakāpeniski Valmiermuižas teritorija atgūst vides kvalitāti, kļūstot par pievilcīgu, sabiedrībā novērtētu vietu.

A FRAGMENT OF FENCE (1887)

Burtņieku novads, Valmieras pagasts, Valmiermuiža, Dzirnau iela 2

Owner: SIA Valmiermuižas alus

Restoration works: SIA SEETA, Juris Pavlovs

Source of funding: National Heritage Board, Cultural Monument Rescue, Research and Restoration Programme

Restoration period: 2019

The stone fence is one of the few remaining elements of the Valmiermuiža Manor, once one of the most prominent manors in the Vidzeme Region.

At the end of the 19th century, Baron von Löwenstern expanded and rebuilt the manor, and commissioned the construction of a stone wall along the park and surrounding the main buildings of the manor. Along the former Riga-Dorpat (now Tartu) road (now Ozola Street), the fence was complemented with rhythmically spaced arches integrating fan-shaped forged metalwork. The wall is covered with a tile roof.

Before restoration the fence was covered with organic growth, the masonry seams had once been fixed using an improper mortar, which in places had separated from the wall. The inside surfaces of the arches showed cracks. The surface paint of the metalwork was damaged and showed signs of corrosion. A number of roof tiles had cracked or were entirely missing.

During the restoration, the unstable and improper sealing was removed, the soil surface layer along the foundation was dug out, and the stone and mortar surfaces were cleaned. The sealing was renovated based on historical examples by making it appear slightly pulled in. The roof and the paint of metal parts were renovated.

In total six arch sections were restored. Due to the owners' great commitment and tenacity, and the respect for detail, the vicinity of the Valmiermuiža Manor is gradually regaining a quality environment evolving into an attractive and popular site.

I. Jekševica

Attēli / photos: S. Ziedina

DZĪVOJAMĀS ĒKAS RESTAURĀCIJA UN PĀRBŪVE

Jelgava, Vecpilsētas iela 14

Īpašnieks: Jelgavas pilsētas pašvaldība
Projekts: SIA "Livland Group", arhitekts: Ēriks Cērpiņš,
restaurācijas darbi: SIA "RERE MEISTARI",
darbu vadītāji: Valdis Grīnpukals, Jānis Rozenbergs,
restaurācijas eksperts: Roberts Vecums-Veco
Finansējuma avoti: Eiropas Reģionālās attīstības fonds,
pašfinansējums
Restaurācijas laiks: 2017–2019

Viena no retajām vēsturiskajām koka ēkām, kas saglabājusies Jelgavā, domājams, celta 18. gs. pēdējā ceturksnī. Tā ir nozīmīgs Latvijas vēsturisko pilsētu apbūves arhitektūras paraugs, ar saglabātu sākotnējo veidolu un plānojuma telpisko struktūru. 2007. gadā privātpersonai piederoša ēka bija avārijas stāvoklī un to vēlējās nojaukt. Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde nepiekrīta ēkas izslēgšanai no kultūras pieminekļu saraksta, jo, neskatoties uz kritisko stāvokli, ēka nebija zaudējusi kultūras pieminekļa vērtību. Pārvalde aicināja pašvaldību uzņemties atbildību vēsturiskās ēkas glābšanā. Pateicoties pašvaldības sapratnei un uzņēmībai, unikālā koka ēka ir glābta, saglabāts vēsturiskais vizuālais tēls pilsētvidē un atklāta sabiedrībai nozīmīga, jauna ēkas funkcija – restaurācijas un informācijas centrs.

Ļoti sarežģītu atjaunošanas un restaurācijas darbu procesā ir izdevies saglabāt oriģinālās fasādes pret Kr. Barona un Vecpilsētas ielām ar sākotnējo kompozīciju un mansarda jumtu, vēsturiskajām jumta konstrukcijām, pildrežģiem, ēkas plānojumu. Konservēti vēsturiskā apmetuma un polihromā krāsojuma fragmenti. Izglābta ēka ir "mācību stunda" un nozīmīgs ieguvums Latvijas kultūras mantojuma saglabāšanā.

RESTORATION AND RECONSTRUCTION OF A DWELLING HOUSE

Jelgava, Vecpilsētas iela 14

Owner: Jelgava City Council
Restoration design: SIA *Livland Group*; architect Ēriks Cērpiņš
Restoration work: SIA *RERE MEISTARI*
Work supervisors: Valdis Grīnpukals, Jānis Rozenbergs
Restoration expert: Roberts Vecums-Veco
Sources of funding: own funds; European Regional Development Fund
Restoration period: 2017-2019

Being one of the few rare historical wooden buildings that have survived in Jelgava, it was built presumably in the last quarter of the 18th century. It is a significant example of urban architecture of historical cities of Latvia, which has preserved its original appearance and interior layout. Owned by a private individual, the building was in critical condition in 2007 and was about to be demolished. The National Heritage Board rejected the request to remove the building's listed status arguing that despite its critical condition the building still holds the heritage value. The Board asked the city administration to take on responsibility for saving the historical building. Thanks to the understanding and initiative of the city administration, the unique wooden house has been saved, its historical visual appearance in the urban setting has been preserved and it has assumed a new societal function — it houses the Restoration Information Centre.

As a result of a very complex renovation and restoration work, the original facades towards Kr. Barona Street and Vecpilsētas Street were saved displaying the original composition and the mansard roof, historical roof constructions, infilled frames of the half-timbered section, as well as the layout of the building. The work also involved the conservation of historical plastering and certain parts of polychrome paint. The saved building represents a lesson and is a significant achievement in the preservation of Latvian heritage.

J. Dambis

Attēli / photos: ZRN

JELGAVAS VALSTS ĢIMNĀZIJAŠS ĒKAS ATJAUNOŠANA UN RESTAURĀCIJA

Mātera iela 44, Jelgava

Īpašnieks: Jelgavas pilsētas pašvaldība

Izpēte: SIA "OZOLA & BULA, arhitektu birojs" Aigars Vilnītis,

Ingrīda Gaile

projekts: PS "ARH STUDIJA", Vija Ozola,

restaurācijas darbu veicēji: pilnsabiedrība "RERE Būve 1",

darbu vadītājs Aigars Ozols,

restaurācijas darbu vadītājs Armands Dauksts

Finansējuma avoti: Eiropas Reģionālās attīstības fonds,

pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2017–2019

Ģimnāzija kā 15. maija vidusskola celta pēc arhitekta Valda Zēbauera projekta. Tā atklāta 1939. gadā, kļūstot par izcilas arhitektūras un vienu no tā laika modernākajām skolām Latvijā. Tās sākotnējais interjers aprakstīts presē – telpās neesot bijis nekā lieka un grezna, uzmanība pievērsta modernākajām pedagoģijas un higiēnas prasībām. 1944. gadā līdz ar lielāko daļu pilsētas skola nopostīta. 1947. gadā sāka skolas atjaunošana, un jau pēc gada atsāktas mācības.

Skolas ēkā veikti vērienīgi atjaunošanas un restaurācijas darbi, demonstrējot maksimāli saudzīgu attieksmi pret ēkas vēsturiskajiem un autentiskajiem elementiem un rūpējoties par tās funkcionalitāti. Saglabāti oriģinālie čuguna apkures radiatori, atjaunots grīdas flīzējums pie aktu zāles un centrālo kāpņu laukumos, aktu zāles griestu ģipša veidojumi, centrālās kāpnes un to margas, restaurēti 20. gadsimta 80. gadu sienu gleznojumi. Neskatoties uz skarbās vēstures radītajiem zaudējumiem, laikmeta diktētie papildinājumi risināti saderīgi ar vēsturisko ēku, radot kvalitatīvu mācību vidi un noskaņu, kāda tā raksturota tūlīt pēc skolas uzcelšanas.

RENOVATION AND RESTORATION OF THE BUILDING OF THE JELGAVA STATE GYMNASIUM

Jelgava, Mātera iela 44

Owner: Jelgava Town Council

Research: SIA OZOLA & BULA, arhitektu birojs; Aigars Vilnītis,

Ingrīda Gaile Design: PS ARH STUDIJA, Vija Ozola

Restoration works: general partnership RERE Būve 1,

work supervisor Aigars Ozols,

restoration work supervisor Armands Dauksts

Sources of funding: own funds; European Regional

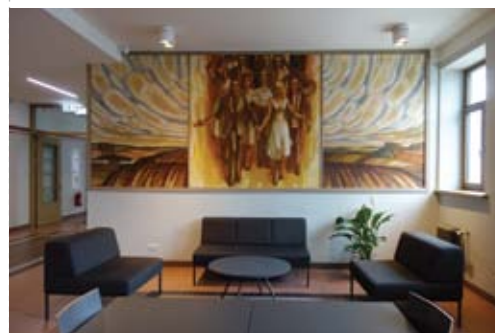
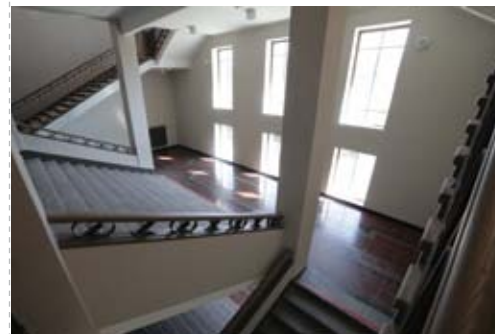
Development Fund

Restoration period: 2017-2019

Originally named as the 15th May Secondary School, the Gymnasium was built based on a design by Valdis Zaubers. It opened in 1939 as one of the most modern school buildings in Latvia and set an example with its outstanding architecture. Its original interior was extensively described in press: the premises did not have anything unnecessary and pompous, and the main focus was on the latest schooling and hygiene requirements of that time. Unfortunately, in 1944, the building and most of the city was destroyed. In 1947, a renovation began, and just a year later it welcomed the first students.

Now, the school building has undergone extensive renovation and restoration showing maximum care for the historical and authentic elements of the building and focusing on its functionality. The original cast iron radiators were saved, the tile floors at the entry to the school hall and on the landings of the central staircase were renovated, as well as the plaster formations at the ceiling of the school hall, the central staircase and its railings, and finally wall murals from the 1980s were restored. Despite the losses the building has endured throughout its rather harsh history, the modern enhancements have been introduced in harmony with the historical building resulting in a quality learning environment and the feel that existed right after the construction of the building.

J. Dambis

Attēli / photos: NKMP, I. Bandeniece, R. Supe, A. Holms, U. Nagliņš, E. Šulcs

A. E. KORFA KAPA PIEMINEKĻA (AP 1856) RESTAURĀCIJA

Bauskas pilsētas Vecie kapi, Biržu iela 7

Īpašnieks: Bauskas novada pašvaldība

Restaurācijas darbu veicējs: SIA "Intarsija" (Jānis Ceplis, Dainis Bruģis, Gunārs Grīnfelds, Sergejs Iljins), SIA "Akmens apstrādes centrs AKM"

Finansējuma avots: Valsts kultūrkapitāla fonds

Restaurācijas laiks: 2018–2019

Ģenerālleitnanta Aleksandra Ēvalda fon Korfa (1794–1855) kapa piemineklis veidots divpakāpju smilšakmens stēlas formā uz tainstūra pamatnes. Tā augšdaļai divslīpju noslēgums, ko vainago krusts. Dekora kompozīcija ietver rozešu motīvus lejasdaļas fasādes stūros, puskolonnu balstītu smailarku augšdaļā un akanta lapu rindu gar noslēguma slīpnēm. Arkas centrā novietots metāla lējuma ģerbonis. Pieminekļa autors nezināms, tas hipotētiski saistīts ar Rīgas meistara Paula Ādolfa Hākes darbnīcu.

Piemineklis iepriekš nav restaurēts. Tas bija zaudējis noslēguma krustu un ģerboni, balstošās plātnes mala salūzusi, ar zudumiem. Stēlas plaknes mehāniski bojātas, klātas ar bioloģisku apaugumu.

Plānota un veikta kompleksa pieminekļa restaurācija, novēršot virsmu apaugumu, labojot bojātās akmens daļas un rekonstruējot zudušos dekoratīvos elementus. Piemineklis mazgāts un sausi tīrīts, likvidēts apaugums, virsmas apstrādātas ar biocīdiem, restaurēta pamatnes un stēlas akmens daļa, atjaunots metāla ģerbonis un marmora krusts.

Restaurācijas rezultātā piemineklis atguvis savu sākotnējo kompozīciju un estētiskās kvalitātes.

RESTORATION OF THE HEADSTONE OF ALEXANDER EWALD VON KORFF (CIRCA 1856)

Bauskas pilsētas Vecie kapi, Biržu iela 7

Owner: Bauska Municipality

Restoration works: SIA *Intarsija* (Jānis Ceplis, Dainis Bruģis, Gunārs Grīnfelds, Sergejs Iljins), SIA *Akmens apstrādes centrs AKM*

Source of funding: State Culture Capital Foundation

Restoration period: 2018-2019

The headstone of Lieutenant General Alexander Ewald von Korff (1794-1855) has the shape of a two-step sandstone stele placed on a rectangular base. Its upper part features a gable style structure with a cross on the top. In terms of decoration, there are rose ornaments in the corners of the lower part, a pointed arch in the top part supported by two half columns, and a string of acanthi leaves on the two top slopes. A cast emblem is displayed in the centre of the arch. The author of the headstone is unknown; however, it is assumed that it was crafted in the workshop of a stonemason from Riga, Paul Adolf Haake.

The monument has not been previously restored. Over time, it had lost the cross on the top and the emblem, while one side of the supporting slab had broken into pieces and had some losses. The surfaces of the monument had mechanical damage and were covered by a layer of organic growth.

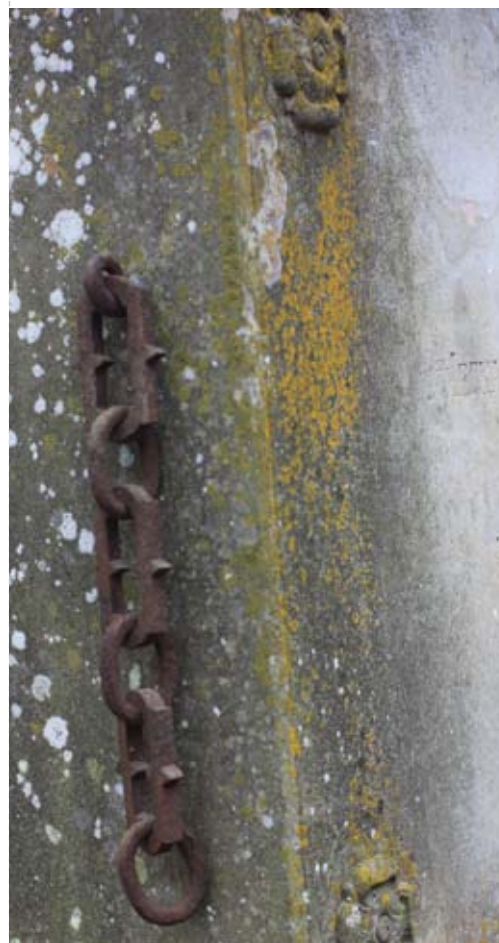
A total restoration of the headstone was planned, which was completed by eliminating the organic growth, fixing the damaged stone parts and recreating the lost ornaments. The monument was washed and then dry cleaned, the organic growth was removed, surfaces were treated with biocides, the stone part of the base and stele was restored, and the metal emblem and marble cross were recreated anew.

After the restoration, the headstone has reclaimed its original composition and aesthetic qualities.

R. Kaminska

Attēli / photos: ZRN, I. Berga-Muižniece

KRISTOFAM LUDVIGAM TEČAM VELTĪTĀ PIEMINEKĻA (19. GS. BEIGAS) RESTAURĀCIJA

Jelgava, Dobeles šoseja 51

Īpašnieks: Jelgavas pilsētas pašvaldība

Restaurācijas projekts: Guntis Pandars

Darbu veicēji: SIA "AKM", restaurators Arturs Šutovs, akmeņkalis

Guntis Pandars

Finansējuma avots: Valsts kultūrkapitāla fonds, Jelgavas pilsētas pašvaldība

Restaurācijas laiks: 2018-2019

Piemineklis dekoratīvas urnas formā uzstādīts Jelgavas advokāta Kristofa Ludviga Teča (*Tetsch*, 1735-1793) piemiņai un atbilst vēlinā klasicisma periodā izplatītajam memoriālās tēlniecības tipam. Tas atrodas uzkalnā bērzu alejas galā, kur tas veido ansambli ar alejas pretējā pusē novietoto obelisku Zigismundam Georgam Švanderam (*Schwander*, 1727-1784). Avotos kā abu pieminekļu autors minēts "nezināms tēlnieks" Verdels (*Werdell*). Urna izgatavota Itālijā. Jelgavā to uzstādīja M. Bekera akmeņkaļu darbnīca.

Izplešoties pieminekļa detaļas saturošajam metāla stienim, akmenī bija izveidojušās plaisas, daudzās vietās – iesitumi un mehāniski materiāla zudumi. Pieminekļa virsmu klāja netīrumi, arī vara notecējumi un rūsas plankumi.

Pēc objekta demontāžas tā daļas attīrītas no bioloģiskā apauguma, pēc tam veikta mehāniska detaļu tīrīšana – sēra kārtas noņemšana un metāla detaļu izņemšana. Līmētas marmora detaļas, protezēta akmens masa zudumu vietās un enkurota ar nerūsējoša tērauda materiālu. Mikroplaisas aizpildītas ar speciālu šķidro līmi. Augšējais pamatnes bloks izgatavots no jauna, izmantojot analogu akmens materiālu. Pēc restaurācijas veikta virsmas aizsargapstrāde ar gaisa caurlaidīgu impregnējošu sastāvu.

Piemineklis ir atguvis savu sākotnējo veidolu un ir nozīmīga dominante vēlā klasicisma laikmetā izveidotajā ainaviskajā vidē.

RESTORATION OF A MONUMENT DEDICATED TO CHRISTOPH LUDWIG TETSCH (LATE 19TH CENTURY)

Jelgava, Dobeles šoseja 51

Owner: Jelgava City Council

Restoration design: Guntis Pandars

Contractors: SIA AKM, restorer Arturs Šutovs, stone mason

Guntis Pandars

Sources of funding: State Culture Capital Foundation,

Jelgava City Council

Restoration period: 2018-2019

The monument in the shape of a decorative urn was erected to commemorate Christoph Ludwig Tetsch (1735-1793), a lawyer from Jelgava, and it belongs to the type of memorial sculpture popular during the Late Classicism. The memorial is situated on a hilltop at the end of a birch row where it creates an ensemble with the obelisk dedicated to Sigismund Georg Schwander (1727-1784) situated on the opposite side of the row. Sources mention an unknown sculptor Werdell as the author of both monuments. The urn was made in Italy. It was installed in Jelgava by M. Bekers's stone-mason workshop.

As a result of the expansion of the metal bar securing parts of the monument, the stone had cracked, while many other parts had signs of an impact, as well as mechanical losses. The surface was covered with dirt, and had traces of copper flow-down and rust spots.

After dismantling the monument, its parts were cleaned removing organic cover followed by mechanical cleaning of the components, which included removal of a sulphur layer, and removal of metal components. Tasks included gluing marble components, fixing stone mass where it was lost and anchoring it using stainless steel elements. Micro cracks were filled in with special liquid glue. The upper block of the base was made anew using identical stone material. Following the restoration, the surfaces of the monument were treated with a protective, air-permeable impregnating coat.

The monument has reclaimed its original appearance and now stands as a significant dominating piece in the Late Classicism scenery.

A. Ancāne

Attēli / photos: ZRN, A. Ancāne, A. Kaurāte

PIEZĪMĒM

PIEZĪMĒM

